OPUSCULUM PHILIPPI BEROALDI DE TERREMOTU ET PESTILENTIA, CUM ANNOTAMENTIS...

Filippo Beroaldo, Claudius Galenus

tem usq; aggerit. Et cum in limine Iouis home- rici duo sint dolia collocata/ Alterum bonorum alterũ malorũ/q̃ parce proh dolor mortalib9 bo/ na instillantur/q̃ large mala propinãtur. Hauriũt pleriq; oẽs ex cratera mœroris largissimo hau/ stu. paucissimi uero uix primoribus labris pocu/ lum dulcoris attingunt. Nec leticia quę homini rara contingit/ ullo est uel minimo mœrore pẽ/ sanda. Nec tanta est hilaritas ex cõmodis/quãta ex incõmodis męstitudo/nec tam fouet spes q̃ metus exterret/et quoniam cuiuis accidere põt/ quod cuiq̃ potest/Cũcta pauescim9/ad strepitus omnes exanimamur. Quędã interdum nos fri/ uola terriculamenta cõsternãt/haud secus q̃ ele/ phantos illos Enormes porcina uox grunitusq; terrificat/et leones generosissimos animaliũ gal/ lorum cãtus et facies cristata perturbat. Quędã plerũq; nos merito torquent et exanimãt ac for/ midanda mole cõcutiunt/ut nuper Terremotus subitarii inopinatiq; totam Bononiam attonitã stupẽtẽq; fecerũt. de quibus nõ pigebit Copio/ sius differere / Cum suauis sit p̃teritorũ laborũ memoria/ut inquit Euripides. In qua quidem dissertatione cõplusculi digna Cognitu nec in/ digna relatu minimeq; ptrita cõmemorabunt̃. Tu mõ/queso Antistes Maxĩe aurẽ nec minus animũ paulisp accõmoda/dũ oratio hęc nostra

Dolia duo.

Elephantos terret porcina uox.

Suauis memoria labor̃.

Ad metas duas uoluptatis scilicet et utilitatis i/ defessa decurrat.

a Nno salutis millesimo quingẽtesimo quinto/ea nocte quã subsecutus ẽ Dies diuo Siluestro dicatus / quę festiuitas pridie calendas ianuarii celebratur / hora circiter undecima subitariꝰ terremotus Cũ sono terrifi/ co factus cõcussit urbẽ nostram. et cũ omnia re/ pentina atq; inopinata formidolosiora sint sõno cũctos sopitos excussit metuq; ac motu ingenti cõsternauit / Ita tamẽ ut maior fuerit formido q̃ noxa/est mihi domus ut dissimili utar similitu/ dine/similis grãmaticę/quã Quintilianus dixit plus in recessu habere q̃ in fronte pmittat. estq; instar hominũ nõ paucoꝝ/ Qui exteriori Cor/ pore deformes animo sunt ĩteriore pulcherrimi/ Nãq; pars ediũ meaꝝ anterior Quę ĩ uiã uersus spectat forisecus uetustã structuram representat/ Cũ interior fornicata testudinataq; sit atq; om/ ni elegantia recentiore perpolita. Ex hoc terrę/ motu paries male coagmẽtatus in parte Anteri/ ori iuxta tectũ scãdulare fragorẽ ĩgẽtẽ corruẽs fe cit/ Mox cũ iã defũcti piculo eẽ uideremur cũ ni hil tale ãpliꝰ cogitaremꝰ/cũ iã ciba nostra ĩ uado salutis portuq; cõsistere crederet/ecce tibi pꝰ tri/ duũ ĩter horã noctis nonã ac decimã tãto cũ fra/ gore tãq; horrifico mugitu tota ciuitas ĩtremuit

Domꝰ si milis grã matice.

ut repente excussus somno id horę crediderim actum esse de mortalibus et res humanas cōploratas: nāq; uisa sunt omnia perinde ac ruēte cęlo collabi et uoratrinis hauriri, inter horrendos fragores attoniti metu oēs torpere, usu auriū q̄ oculoꝝ maiore ī tenebris uti, et cū tenebrę quoq; ipsę formidinem augerent, in ore omniū psalmi, pcatio religiosa oratioq; dominica resonare. Tūc cū sonitu ruinaꝝ immenso Amplissima ac pulcherrima domus Principum Bentiuoloꝝ, quę fabrili subtilitate, achitectonica dispositione, principali magnificentia elegātiaq; certat cū omnibus Italię spectatis luculētisq; edificiis: ferme dimidiata subsedit ac solo pstrata est. qui qdē fragor enormis: aures animūq; meū quodam quasi ictu cōcitatiore perstrinxit, cū domus mea pene cōtigua sit postico ediū Bētiuolaꝝ, quę īmunis et exors fuit huiusce calamitatis posterioris, cū in priore parietario casu pstricta sit. Ad hęc deoꝝ delubra nō minus laxitate q̄ altitudinis fastigio uisenda magna exparte facta sunt hiantia atque rimosa. Cūprimis edes diui Iacobi Rimis patētioribus fatiscens adminiculis subnixa fulcit, Alia quoq; templa et pcipue duo duobus diuis Petro Franciscoq; dicata laxis solutisq; parietū cōpagibus hiare ac uitiū facere ceperūt ī qbusdā fastigia ex summo in imū prouoluta, fornices edificiorum

Domus Bētiuolorum.

Templa rimosa.

plurimorum/quos Plinius aduersus id diu ma/
lum tutissimos esse autumat/ maxime obnoxii
huic periculo Extiterũt/Camini quos uocãt su/
pra culmina domorũ forinsecus eminẽtes ma/
gna exparte prostrati/ pinę quoq; murorum ac
minę complures ueluti succisę corruerunt/Illud
oppido q̃ mirũ dignumq; memoratu /in popu/
lo tã magno/in strage tã dira/ i concussione tam
enormi hominem neminẽ esse desideratum / ut
creditum sit Iram dei animantibus parcentẽ ad/
uersus inanimata deseuisse. Ex hoc secũdo Ter/
rętmotu tam uasto/tãq; formidãdo/Conuersi re/
pẽte sumus oẽs ad religionẽ. Ad auerũcandam
auertendamq; irati dei procellam :cunctorũ uo/
ta suspirabant. Indictaq; est supplicatio populo
uniuerso Circa religiosiora et maiestatis diui
nę referta delubra: Quę triduum Solẽni Cũ ce/
rimonia/et pręcatione Casta ac sanctitudine im/
polluta templatĩ celebrata Documento fuit ho/
mines tunc se mortales esse meminisse/Tũc de/
um maxime Reuereri/Cum aut periclitantᵉ aut
periculo proximi sunt. Nã ut inquit non minus
uere q̃ decenter Silius /tãta adeo cum res trepidę
reuentia diuum nascitur. Et tunc pręcipuus Vo/
toꝝ locus est religionisq; memoria Cum pauor
spem Expectorat exanimatosq; cõsternat. Post
Terrificũ illũ terribilemq; tremorẽ singulis dei/

Supplica tio Tẽpla tim facta

Votorũ locus in pauore.

ceps noctibus minutę quędã concussiones factę sunt, quibus cubilia aut mouebantur, aut moueri credebant. Quod quisq; prout meticulosus erat aut ĩpauidus, ita uerbis tollebat ĩ mai9 aut eleuabat. Et adhuc mulieres non paucę ut pote natura pauidiores, existimãt per noctẽ toros intremiscere: Quaꝝ pectora, Cũ semel occupauit Pauor uix excutit. Per totũ fere ianuarium multi mortales sub cęlo pernoctarũt sub tẽtoriis quiescẽtes, rati id malũ libera cęli fide Caueri posse. Haud dubie ignari, Quod inter cętera mala, Idꝑpe solum sine effugio est. Et sane non paꝝ multis cõtigit ut fugiẽtes terrę tremorẽ ceperint tremore corporis intremiscere horrore febriũ Tussiculaq; conuelli, qđ morbi genus hibernũ cęlũ mansiones subdiales humorq; nocturnus uisceribus infuderũt. Clarissima prudentissimaq; matronaꝝ Zeneuera Bẽtiuola omni mihi cũ honore nominãda existimãs nihil tutius eẽ q̃ religiosa delubra nusq̃ se securius degere posse q̃ in sancto domicilio, delegit sibi mansionem temporariam apud sanctimõiales, qbus a cultu corporis xp̃i dei nostri inditũ ẽ cognomẽtũ. Quaꝝ habitaculũ merito dici põt, Semnon hoc ẽ sanctarũ feminaꝝ cõciliabulũ atq; Cenobion, ubi honesta et casta animi corporisq; mysteria celebrant, Quod sane tẽplũ intramuranũ ẽ magnitudine

Sub Dio ꝑnoctantes.

Semnon

pulchritudine sanctitudine famigeratũ. Huc se/cessit pinde ac in securitatis diuersoriũ duab9 comitata filiabus / utraq; uidua / utraq; clarissima / utraq; maternis uirtutibus respõdẽte. Quarũ alteri Blanchę / alteri Eleanorę ẽ nomẽ. Vbi quotidie Matrõe sũmates et primarii Ciues Dominã inuisebant officioseq; ac reuerenter salutabãt. Inuisebat et maximus Princeps Bẽtiuolus subinde / felicissimi coniugii memor una cũ Clarissimis filiis: Hęc uel sola matrona mẽdacẽ quotidie facit maximũ Philosophorũ scribẽtẽ in politicis cõsiliũ eẽ fęminis Inualidũ / siqdẽ Zeneuera Bẽtiuola supra captũ fęminarũ ẽ prudẽs ingeniosa cordata. Quę nõ solũ ĩ domesticis negociis curãdis ṗpollet / Verũ ẽt ĩ reb9 publicis administrãdis ẽ circũspectissima. Preterea comitate affabilitate / Dexteritate / breuiterq; choro uirtutũ / Quę ĩ muliebrẽ sexũ cadũt Vndiq; stipata conspicit͛. Qua nec Cornelia prudẽtior / nec Tanaql solertior / nec Liuia Augusta extitit fortunatior. Quã Deus optimus maxim9 / quęso Sospitem florẽtẽq; una cũ illustrissimo cõiuge Clarissimis filiis / nobilissimis Nurib9 / numerosis nepotibus In diuturna felicitate custodiat. Camilla Vxor mea ĩ tremor͂ terrę tã horrifico / In tãta sex9 utriusq; formidĩe parũ uiriliter fortis et q̃dã aĩ teneritudine delicatior me rogauit ut Cubile cubiculũq; mutarẽ.

Laus Zeneuerę Bẽtiuolę

Et quia sũma ędium maiore motu naturaliter q̃ ima concutiuntur/ut somnũ caperemus in cubi/
Camilla uxor. culo inferiori. Ego cum sciam salutem uxoris a mariti salute pẽdere/et illius spiritũ in meo uer/ti/Incipio ut illi cõsulam/mihi quoq; consulere. Et quoniam ego ab illa non impetro ut pristino Cubiculo utamur/a me impetrat illa/ ut descen/dẽtes in cubiculo inferiori quietẽ capiamus: in/dulgẽdum est enim Honestis affectibus/et obse quẽdũ uxori plerũq;/Qua cũ concorditer ui/uas. Quę maritũ amore casto et sincero cõple/ctitur/mecũq; certat certamĩe honestissimo mu/tuę caritatis/Quod haud dubiũ ẽ pudicicię cõ/iugalis indicium. Ex ea in hodiernum diem su/scepi liberos Tris/primigeniã femĩei sexus. Re/liquos mares. Femina non perannauit/ nouissi/mus masculus Dulcis uitę exors ĩtra temp9 bi/mestre decessit/superest medius qui nũdũ Tri/
Laus Vĩcẽtii Paleori. Vincẽti9 filius. matum impleuit/Auũ maternũ Vincentiũ Pa/leorũ maximum Iurisconsultorũ/cuius mihi me/moria sacrosancta est/nomine referens: liniamẽ/tis oris matrẽ/uirilitate patrẽ representans. Blã/dimẽtis prope peculiaribus prędictus/Ad cuius hilaritatem nulla põt durare tristitia: Cuius ga/rulitate mire reficior. cuius ĩquies genuina mi/hi est quieti suauissimę. Qui me modo lectioni modo stilo ĩdulgentẽ sepissime interpellat. estq;

patri dulcis interpellator. Deum optimũ maxi/
mũ p̄cor ut mihi Camillam meam una cũ mel/
liro filiolo seruet incolumē/ut nos ois in hac qua
uiuimus cõcordia et tranqllitate perēniter tuea/
tur. ut fęlix sit cõiugiũ/ut soboles fortunata lau/
dabiliter eat per paterna et auita uestigia/ ut no/
bis hunc contingat habere superstitē: qui domũ
Beroaldam Nepotuloꝝ turba fecundet. Quos
complexu et gremio fouere possimus/sintq́ no/
bis senescentibus si modo senescere datum est/
non minora oblectamenta q̄ commoda. Solent
huiuscemodi egressiones fauorabiliter oblectare
et lectorē lassescentem iucunde refouere/Stoma/
chũq́ nauseantē quodã quasi cõdimento refice/
re. et ego in hęc quasi diuerticula liberet ex cur/
ro/Quia/si modo lectores mihi non blandiunť/
libelli mei in hęc parerga plausibiliter expatian/ Parerga.
tur. Sed ut iã ad institutũ p̄uertamur/Cũ in nu/
meris Ternarius sit pollens potensq́/ quē gręci
Triada nostri ternionē appellãt/Tertius terrę tre Trias ter
mor ex interuallo dierum circiter quindecim su nio.
perueniens non paucos municipũ meoꝝ tremo/
re cõcussit/maior pars quę iam occalluerat duri/
tiãq́ cõtraxerat/mãsit imperterrita/minor hic sa/
ne motus fuit q̄ priores/sed tamen fragoris hor/
rifici: quo domicilia aliquot male materiata cor/
ruerũt primis ut crediť motibus ante cõuulsa.

In tota Vrbe uicatim regionatimq; cõpluria edifi/cia fulcimentis adminiculata cõspiciunt/In qb9 hiátes rimę uitiũ faciũt ruinãq; minitantur. Claues ferreę/sic enim uulgo nominitãt/Vículaque uulcania in officinis fabrilibus quotidie adhuc Procudunt ad parietes alligãdos / et fatiscentes substructiões deuíciédas. Multa quę refectióe í/digẽt recõcínãtur/ut sarta tecta integraq; eẽ possint. Quõiã aũt magna fastigia laborare credũt: et í pcipiti stantia uacillare / Turres aliquot quę in urbe nostra plurimę sunt altitudíe spectabiles dirui a possessoribus cepere/Cũprimis Illustrissi/m9 Ioánes Bẽtiuolus columẽ caputq; ac moderator saluberrimus Bononiẽsis Reipu. Cui cum dignitate otiũ/cui festã pacẽ Cui blãdã tranqlli/tatẽ/Cui cõmoda oía accepta referrimus. quem sotera quẽ conseruatorem merito possumus nũ/cupare/qui exẽplar ẽ felicitatis/quo stante uel ẽt sedẽte nullus turbo/Cimbę bononiensi nulla p cella ẽ pertimescẽdá / Turri habebat ędibus prí/cipalibus cõtiguã atq; confertã / qua nullã pul/chriorẽ etas nostra cõspexit. Hãc demoliri iussit ueritus scilicet ne obnoxia tremoribus terrę cor/rueret/Ratusq; neminẽ satis tutũ eẽ posse qui pe riculo proximus sit. Celeberrimi rerũ scriptores inter signa futuri mot9 cõmemorãt lineã tenuẽ nubis í lõgũ porrectę spatiũ/ Talis a nostris sub

Laus Ioannis Bẽtiuoli

Turris Bẽtiuolorum.

occasum solis sereno cęlo conspecta ẽ ea scilicet nocte/qua secũdus ille maximus motus cuncta cõcussit/Scribit sanctissimus scriptor atq; eruditissimus Seneca Pompeios/Celebrẽ campanię urbẽ consedisse terręmotu. p dies hybernos/qđ sane tẽpus ab hoc malo Tutũ auctores eẽ promittunt/Consimiliter diebus quidem Brumalibus/uerna tamen indulgentia intepescentibus hi motus terrę Ciuitatem nostrã nec minus territorium magna strage uastarunt/Siquidem uillę aliquot ac pretoria magnificẽter extructa hoc malo perstricta male coherent/ Refert Albertus Magnus se uidisse Terręmotum durabilẽ atq; diuturnum in Cisalpina Gallia factum per hiemem uerno tẽpore calescentem. Consimili temperie hiberna factus est hic noster motus terrę diuturnior. Dierumq; compluriũ. Nã cum dicãtur tremores si nõ ab emersu uẽti desinãt/diu durañ/nec añ q̃dragita dies sisti/plerũq; uero annuo spatio biẽnioq; durare/Hic noster ultra dies quadraginta pgressus nundum pausam fecit. Immo hisce diebus cũ hęc cõderẽ/essemq; iterdiu intentus stilo et scriptiõi Bibliothecã meam sensi intremiscere et quati/ita tñ ut motus hic diurnꝰlõge leuior q̃ nocturnus extiterit. Noctu enĩ maiores fieri et crebriores philosophoꝝ schola conclamat. Quorum iam tempestiuum ui-

Terręmotus ĩ gallia Togata.

detur percensere sentẽtias/qui arcana nature re/
serare exq; eius promptuariis causas rerum ex/
promere conati sunt / Quorũ opiniones discor/
Thales des efficiũt ut illud certũ sit/nihil esse certi. Tha/
les milesius unus ex septem grȩcię sapientibus
professus est aquam oĩum rerum esse prĩcipium/
ex quo dogmate Exiit illud poeticũ /oceanũq;
patrem rerũ. is in aqua causã posuit qua terra cõ
cutiatur et tremat/memorans Vnda orbem ter/
rȩ sustineri uelut aliquod grande nauigium. Ar/
Aqua cã gumentatur autẽ aquas eẽ in causa/quod in om/
terrȩmo/ ni maiore motu prorũpunt noui fontes nouaq;
tus fluẽta. Democritus motũ terraꝝ aquis imputa/
Demo/ uit propterea ꝙ per receptacula terrȩ uenasq; fi/
critus. stulosas uis aquarum larga decurreret/quȩ cele/
stium quoq; aquarum superfusione exuberãtes
pulsibus terram concuterent / ut pote quȩ tantũ
impetum ac uiolẽtiam ferre non possit. huic sen/
tentię ueteres poetȩ astipulant̃/qui Neptunum
Ennosi/ humidȩ substãtię p̃sidẽ Ennosigeum et sisich/
geus. thona grȩcis dictionibus appellitant. Quasi di/
Anaxa/ cas terrã quatiẽtẽ/Terrãq; mouẽtẽ. Quidã ĩter
goras quos ẽ Anaxagoras ĩgnẽ cãm motus eẽ confir/
mãt:q exitũ quȩrẽs diuellit cõcutitq; repugnã/
tia/uiãq; sibi ad celũ ui facit/Alii ideo ĩ igne cau
Ignis cã. sam motus esse dixerunt /quia pluribus in lo/
cis flagrat proxima quȩq; consumens/ quibus

excesis exustisq; sub sequitur motus eaꝝ partium/ quę adminiculis uiduatę primo labãt mox cor/ ruũt/ideoq; uulcano motum terrę attribuerunt. Anaximenes qui horologium / quod ab umbra sciotericon appellãt/primus ostẽdit/causam mo/ tus esse autumat terram / quę nimiis uaporibus arescens rimas pãdat grãdiores/intraq; eas pene/ trans aer uiolentus et nimius uehementi spiritu quassatã propriis sedibus cõcutiat. Idem opinat̃ uetustate cũcta dilabi nec quicq̃ tutũ esse a senec/ tute/itaq; queadmodum in edificiis ueteribus ac putridis quedã suaptę sponte decidũt / ita in hoc corpore terrę contingere/ut partes eius uetustate soluantur. Opinio Anaxi/ menis.

a Ristoteles quem naturę cõsiliariũ me/ rito dicere possumus/cuius iuuentis nec ipsa natura dissentire existimat̃:qui po/ lyhistor idest multiscius.qui polygraphotatos a copia scriptoꝝ est nominãdus:quem θειοτατοɥ hoc est diuinissimũ uere nũcupaueris / qui apud posteros est id consequutus ut Aristoteles non iã hominis nomen sed philosophię habeat̃. Et si/ cut nomine oratoris. M.Tullius/et poetę Virgi/ lius:ita nomine philosophi Aristoteles peculia/ riter intelligatur:hic inq̃ Aristoteles affirmat cau sam motus terrę esse uentũ siue spiritũ:qui ĩclu/ sus in uenas terrę et cauernas luctatur erumpere/ Laus ari/ stotelis. Sentẽtia Aristote/ lis.

et ad libertatē exire cōnitit᷑. Sequuta mox etas nō tam pedibus q̄ stilo uadit in sententiā maxi/
Seneca mi philosophorū. Anneus Seneca q īter nostros scitissime elegātissimeq; disseruit sup q̄stiōib⁹ na
turalibus / Asserit spiritū eē q terrā moueat. Idq;
Plinius et plurimis et maximis auctoribus placuisse. Plinius quoq; noster / Quo nihil eruditius / qui helluo librorꝝ dici pōt / Uentos inquit in causa esse nō dubiū reor. non enim unquā intremiscūt terrę nisi sopito mari cęloq; adeo trāquillo ut uolatus auiū nō pēdeant / subtracto omni spiritu qui
Lucreti⁹ uehit. Quin etiā Lucretius: q p īterualla insanię Cōposuit libros luculētos Epicuri dogmata cōtinentes / et ipse uētos eē ait in causa terrę motus / Cuius uersus operępretium est subscribere.

Pręterea uentus cum per loca subcaua terrę
Collectus parte ex una procumbit / et urget
Obnixus magnis speluncas uiribus altas:
Incumbit tellus quo uenti prona premit uis.
Tum supra terram quę sunt extructa domorū
Ad cęlumq; magis quanto sunt edita quoq;
Inclinata manent in eandē prodita partem.

Et profecto nihil est spiritu acrius / nihil ī rerꝝ natura potētius: sine quo cūcta torpescūt. Ignis sine spiritu languet / aquę si uētū detrahas iner/
Laus Alberti. tes sunt. Verū enimuero inter cęteros scriptores Albertus ille nō magis nomine q̄ doctrina ma/

gnus ac mirandus αριστοτελίζει hoc ē Aristo/
telem seqtur: qui a tramite aristotelico nusquam
detort9 exorbitat. Qui Aristotelis simia dici po
test/a quo nec unguem latū digitumq; ut dicit
transuersum usquā recedit. Hi duo inter scripto/
res meteorologos eminētissimi ex duabus eua/ Euapora
porationibus Altera sicca/altera humida uentos. tiones cā
grandines niues pruinas/Corruscatiões /Toni/ rerū mul/
trua/Terremotus Cęteraq; id genus fieri subtili/ tarum
ter et copiose pluribus uoluminibus ꝓdiderunt.

C Haldei scientięq; sideralis cōsultissimi/
qui ex motu siderum uiq; stellarū Cę/
tera oīa fieri existimant / motus quoq;
terrę cęlo et astris assignant/siquidem dogmata
Chaldeorū/siue placita siue decreta placet nūcu/
pare/autumant ex positione atq; potentia siderū
maximeq; Saturni Martis ac Iouis terras intre/
miscere. In quam sententiam alacriter uadit tota
cohors Astrologorum: Quibus ꝑsuasissimum Placita
est omnia inferiora moueri a superioribus / pri- chaldeo/
mordiaq; rerum omnium e cęlo esse decidua. rum.
hinc solis lunęq; defectus plurimum pollere
in motu terrę conficiendo tradiderunt/Quoniā
tēpestates tūc sopiunt: Et quia hęc duo clarissi/
ma mūdi lumina ī reb9 terrenis plurimū domi/
nant. Siqdē luna īstar Cōsulis/sol īstar maximi Sol īstar
Regis/ut scitissime docet Galenus/exercet īpiū. regis.

e Legans est illoꝝ minimeq; pretereunda sententia/qui ita tremorem in terra fieri censent/ Sicut ĩ corpore nostro cõtingit ex ĩtercepto spiritu uegetali. Nam ut corpus nostrum et sanguine irrigat̃ et spiritu: qui p uenas arteriasq; et sua itinera decurrũt:sic corpus terraꝝ aquis quę uicẽ sanguinis obtinent/et uentis/qui uice spiritus et animę loco sunt/ peruium est: et quẽadmodũ ĩ corpore nostro dũ bona ualetudo est/uenaꝝ quoq; et arteriaꝝ imperturbata mobilitas modũ seruat/siquid aduersi accidit tũc crebrius micat/Tũc suspiria et anhelationes existũt haud dubie signa hominis laborantis et fessi:sic terrę corpus/dũ positio naturalis perseuerat/manet inconcussum/ Cũ aliquid peccatur tũc uelut egri corporis motus fit et tremor spiritu illo uenas suas uehementius concutiente.

Tremor ĩ terra ut ĩ corpore

Qđ totũ lucretius elegãter exp̃ssit his uersibus.

Dispertit̃ ut horror et incutit inde tremorem
Frigus ut in nostros penitus cũ uenit in artus
Concutit inuitos cogens tremere atq; mouere.

In hoc tamen illa disparilitas est/quod in nostris corporibus tremor p oẽs partes pari ęqualitate discurrit:in motu uero terrę non totum corpus uexationem sentit sed portio.

f Traton philosophus.qui reꝝ naturę inquisitor fuit/de terręmotu ita decernit/

Frigidum inquit et calidum semper incõtraria abeunt et una esse nõ possunt p illã quam græci uocãt Antiparistasin: qua fit/ut nõ patiatur Ca/ lidi frigidiq; natura concordiã/ Nec in uno mo/ tam. pinde ibi naturaliter calidũ est / unde frigi/ dum expulsum est. e cõtrario illuc frigidũ cõ/ fluit unde uis calida discessit. Hinc hiberno tẽ/ pore cũ super terrã frigus est calẽt in puteis aquę Quia eo se calor contulit cedẽs frigori superiora possidenti. Econtrario per estatem aqua putea/ na frigescit qua uis frigoris in cauernas terrę re/ cõditur cedens calori superne dominanti. Ergo uis calida cedẽs frigori ĩ subterraneos specus re/ cessusq; refugiens magno impetu agitur et pxi/ ma quęq; remolit̃ ac uexat/cui9 eruptio motum terrę cõficit. consimiliter ubi frigida compescũt̃ a calidis et intra uenas terrę recondunt̃/ Terra ip sa tremore concutitur/dum uires alternę frigoris et caloris inter se compugnãt/et spiritus ultro ci/ triq; sub terra inclusus cõmeat.

Antiparistasis.

r Eligiosiores existimant irã dei causam esse tanti mali: q peccatis peccatoribusq; puniendis hoc telorũ genus intorque/ at. Et sane Ex usu uitę ẽ cõducibileq; mortali/ bus credere ab irato deo talia irrogari infligique supplicia/ut ita innocentius/ Castius/modestius degant: hoc ecclesiastici conditores affirmant / a

Ira dei cã motus

quibus libro regum secundo in cantico dauidi/
co sic scriptum ē.cōmota ē et cōtremuit terra/fū
damenta montium concussa sunt et conquassa/
ta/quoniam iratus est eis dominus. Hinc exiit
illud quoq; psalmographi. Dedit uocem suam
et mota est terra.

Ego arbitror hoc malum ut pleraq; id ge/
nus alia in Maiestate naturę atque Secretariis
Abdita ī abdita delitescere / et si quadam tenus cogni/
maiestate ta sint/nōdum tamen esse percognita. Quáuis
naturę longis lucubrationibus ingeniorum acumē in/
geniosorumq; solertia ad arcana ueritatis pene/
trare tentauerit: quę interiore sacrario inclusa cō/
dunt̃. Nondū enim nobis tāta cū deo familiari/
tas ē /ut nos participes secretoꝝ oīum esse uolu/
erit.nec fuit tanta Romanis quoq; ueteribus: q
ubi mouisse terrā senserāt nunciatū ue erat/ferias
quidem eius rei causa edicere solebāt/sed dei no/
men cui ferię dicarent̃ edicere supersedebant:ne
aliū ꝓ alio nomināndo falsa ut inquit Au. Gelli/
us religione populū alligarent.quoniā et qua ui
et ꝑ quē deorum deaꝝ ue terra tremeret parū cō/
pertum foret.

Eterum nos nō tam cur fiat q̃ quid fiat
C dispiciētes asserimus terręmotum rem
eē atrocē diram exitialem atq; funestā/
plenamq; tremoris horrifici ac publicę conster/

nationis:quã deprecari abigere amoliri ꝓpulsare/ et ut antiquitatis uerbo utar auerũcare omni ꝑ/ catione debemus. Illud imprimis acclamãtes. Dii prohibere minas dii talem auertite pestem. Hoc ẽ illud malum quod agros facto chasmate haurit/mœnia prosternit/ Vrbes totas plerumq; deuorat/ Ita ut nulla uestigia extent. Ex hac ua/ stitate olim in agro mutinensi montes duo ĩter se concurrerũt Crepitu maximo assilientes resi/ lientesq;: Quo cõcursu uillę oẽs elisę/ animalia ꝑmulta quę intra fuerãt exanimata sunt. Maxi/ mus terrę memoria mortalium extitit motus/ qui sub Tyberio principe Vrbes in Asia nu/ mero duodecim una nocte prostrauit. Ma/ ximus fuit et ille quo Nicomedia Bythynię Metropolis et caput multiformi erumna con/ cussa est Imperante Constantio. Et cum cla/ rissimi Scriptores tradant horis sublucanis cre/ bros motus fieri/ tunc primo lucis exortu in/ uolutus crassa caligine squalor humum inse/ dit oculorum perstringens obtutum. dein ma/ gnitudo furentium incũbens procellarum an/ tecessit fragorem: Qui una cum horrifico tre/ more nicomediam et suburbana funditus euer tit. Qua in clade edes plerę q; alię super alias sonitu Ruinarum immenso conciderunt.

Vrbes xii. pro/ stratę.

Post horam diei secũdam aer iam factus sudus et liquidus retexit funereas strages: non parum multi constipati sub ipsis pressi ponderibus uise/bantur. Quidam obruti aggeribus cũ superesse possent siquis iuuisset auxiliorum inopia neca/bant. Alii tignorũ extãtium cacuminibus fixi pendebant. Alii ut utar uerbis Marcellini subita magnitudine oppressi hisdẽ adhuc molibus cõ/teguntur. Collisis quidã capitibus uel humeris presectis aut cruribus Inter uitę mortisq̃ confi/nia: aliorũ adiumenta paria perferẽtium implo/rãtes cum obtestatione magna deferebantur. q̃s talia fando temperet a lachrymis? Quis talia re/ferens non horrescat quę animus horret memi/nisse? Iulius Capitolinus auctor est motum ter/rę Gordiani principatu eo usq̃ grauem extitisse/ut ciuitates etiã terrę hiatu cũ populis depirẽt.

Cladesni comedẽ/sium

Multa genera Terremotus effectusq̃ multi/formes ac nomina monumentis celeberrimorũ conditorum reperiuntur/sunt enim quidam qui humum mole sua suscitãtes sursum propellunt Immanissimas moles: hi brasmatię nuncupant a concussione quã gręci βρασμον uocant. Ex hoc motu delos emersit et Rhodos enata est. Sunt qui grandiore motu patefactis subito Vo/ratrinis terrarum partes absorbent: Sic Helice et burra in ꝓfundos hiatus abactę/eternis tenebris

Brasma/tię.

occultantur. Hos Chasmaticos uocãt a chasma/re / sic enim hiatus dicitur. Grecanico uocabulo nostris quoq; usitatissimo. Vlpianus iuriscon/sultorum eloquẽtissimus / Titulo de cẽsibus / si agri portio inquit Chasmate perierit debebit p cẽsitorem releuari. Pomponius quoq; titulo de piculo et commodo rei uẽditę sic ait. Fundi no/mine emptor agere non potest cum prius q̃ mẽ/sura fieret Inundatione aquarum aut Chasmate alio ue quoq; casu pars fundi interierit. Chasma quoq; in cęlo fieri docet Plinius sic scribens. Fit et cęli ipsius hiatus quem uocant Chasma. ait Turnus Maronianus / uideo medium disci/dere cęlum. Exponit cõmentator Chasma fac/tum dici idest subitam aeris diruptionẽ et quẽ/dam recessum. Chasma

Sunt quidam motus qui ueluti Taurinis reboare mugitib9 audiũtur. Quos myctematicos philogręci nuncupant. ἀπὸ τοῦ μυκήματος hoc ẽ a mugitu. Ex hoc opinor genere fuit motus ille quo sub imperato/re Galieno terra mugiente multę fabricę deuo/ratę sunt Cum habitatoribus / multi terrore mor/tui. Mota est et Roma Mota et lybia et Asia / Hiatus terrę plurimis in locis extiterunt. Ex hoc genere uidetur esse quem uocant Myceriã / de quo sic refert Apuleius in Cosmographia. Mycte/matici.

Myceciaſ Mycecias uocatur Tetri odoris inquietudo ter/ rena / Audiuntur mugitus interioribus gemiti/ bus expreſſis / Cum ſpiritus inualidus ad terrā mouēdam per aperta in Telluris inuētis itine/ ribus fertur.

Palmatię ſ Vnt et qui palmatię appellantur quo/ rum pauitatione illa quę trepidant ſine inclinationis periculo nutant / Cum di recti tamen rigoris ſtatum retineant. gręci παλμον tremorem uocant / Vnde et no men accepere palmatię.

ſuccuſſio n Oſtri duo genera potiſſimū motus ter/ rę concelebrāt / Alteri ſuccuſſio eſt no/

Inclīatio men / Cum terra quatitur Et ſurſum ac deorſum mouetur. Altera inclinatio noīatur/qua more nauigii nutat atq; inclinatur

Tremor. in latera. Seneca tertium Genus eſſe exiſtimat quem tremorem dixere maiores. Qui ſuperio/ ribus diſſimilis eſt. Nam neq; ſuccutiuntur neq; inclinantur tecta ſed uibrantur. Qui motus mi/ nus eſt noxius minuſq; exitialis / Sicuti longe pernitioſior eſt inclinatio q̄ ſuccuſſio. Hoc ni/ mirum eſt quod intelligi uoluit plinius: Cuius uerba ſubſcripſi quę ſunt hęc. pluribus ſi quidē motibus quatitur / tutiſſimum eſt cum uibrat criſpante edificiorum crepitu / et cum intume

ſcit aſſurgens alternoq; motu reſidet ĩnoxium / Et concurrentia tecta contrario ictu arietant / Quoniam alter motus alteri renititur / Vndantis inclinatio et fluctus more quędam uolutatio infeſta eſt aut cum in unam partem totus ſe motus impellit / hactenus Plinius.

i Nter ſigna futuri motus eſt cęlum ſilens / tempeſtates ſopitę / et in puteis aqua turbidior fediq; odoris. Hic Pherecides Pithagorę doctor cum aquam hauſiſſet ę puteo / pręſenſiſſe fertur ac prędixiſſe futurum Terręmotum. Eſt et in cęlo ſignum pręcedens futuro motu tenuis ſcilicet linea nubis in longum porrectę ſpatium. Exiſtunt maximi motus in ſolis lunęq; defectu. Verum ut inquit Albertus ecclipſis ſolis q̃ lunę hac in re eſt longe potẽtior. Signa motus

Pręſagia.

n On ſimplex id malum nec in ipſo tãtum motu periculum eſt / ſed in poſterum quoq; dira portendit Et in primis peſtilentiam pręſagat: nec id abſonum. Siquidem ſpiritus qui ęterna Terrarum nocte Torpeſcit / diutinoq; ſitu peſtilens includitur / Per Terręmotum emiſſus purum hunc aera

ac liquidum polluit atq; commaculat late ui/
tium suum spargens. Et cum naturaliter uin/
cantur meliora peioribus hic spiritus quem per
singula momenta trahimus et haurimus illo
subterraneo halitu pestilente corruptus et infe/
ctus Contrahit noxam. Inde pestilentia mor/
tesq; repentinę et noua genera morborum mor
tales inuadunt. Pręterea aquę pestilentes ab/
ditę latent in terrę Secretariis / quę Tremore
Terrarum exilientes ex infernis / nihil nisi pe/
stiferum exitialeque in superna deportant.
Quidam autumant innumera prope mala ex
motu Terrę et imprimis famē et bella porten/
di. Trimegistus / Cui multarum rerum et ar/
tium scientia hoc cognomen imposuit / uel quia
περι τριαδοσ idest de trinitate locutus est re/
ligiosissime. ponēs εντριαδι μιαν ειναι θεο/
τητα Idest in trinitate unā esse deitatem. Hic
uersus Heroicos fertur composuisse / Qui uoli/
tant ac circumferuntur per manus oraq; erudi/
tiorum: Quibus pręsagia terręmotus in duo/
decim Zodiaci signa digessit / Exempli causa ali/
ud genus infortunii portendi sole Arietem trā//
eunte / aliud Taurum / aliud Geminos / et cę/
tera Consimiliter. Quod totum lepida ma/
gis q̄ uera discriminatione digestum arbitror.
Incomperta enim hęc sunt Et inextricabilia /

Trimegistus.

Quę neq; affirmare neq; refellere operępretium sit. Plinius refert nunquam urbē Romam tremuisse / ut non futuri euentus alicuius id pręnuncium esset. Exclamare libet / tantę ne animis celestibus irę? Tanta ne in miseros mortales Cupiditas sęuiendi? ut tremor Terrę / Quo nil terribilius / per se non sit satis / nisi etiam fiat prodigiosus / et per id malum mala quoque alia Truculēta denuncientur.

Remedia.

q Vidam perinde ac salutis humanę curiosissimi custodes Remedia ad euitā / dum id ineuitabile malum / ad effugiendum id ineffugibile infortunium excogitare conati sunt / memorantes imprimis Cloacas et crebros specus in urbibus esse salutares: Quibus spiritus pręconceptus exhalatur. Inde animotatum est quędam oppida minus concuti / quę crebris cuniculis sint cauata. parietes quoq; lateritii ut ferunt minore noxa Quatiuntur. Quin et tutissimos eē ędificiorum fornices asserunt. Qui tamen in hoc nostro recentissimo terrę motu fuerunt maxime intuti insidiq;. Ego existimo potentissimum aduersus hanc luem esse remedium degere ĩ regionibus ad septentrionem uergentibus maxĩmeq; in his / quę

Cloacę utiles.

Climate siue segmento septimo continentur: Vbi uel nulli uel rari motus existunt. Unde Regio Polonorum quos apolloniatas esse censemus / quę tibi genitalis patria est et nataliciũ solum Antistes amplissime / Cum ob alia multa tum ob hoc pręcipue dilaudanda est et clarissimo digna pręconio: Quod id malum non sentit / quod ob terrę tremorem Terra illa non tremit. Vis unum atq; id efficacissimum remedium te doceam aduersus tremorem Terrę aliosq; id Genus Casus periculosissimos? Vis esse liber et tutus a tanta uastitate? Sit tibi animus contemptor mortis. sit mens impauida lęti / Quicumq; mortem contempserit metũq; mortis calcauerit / is non solum Terras motu concuti et ruptis Compagibus dehiscere securus aspiciet: Verum et proprium domicilium Voraginibus hauriri chasmateq; sorberi. Idem securus spectabit mundum et cuncta misceri / ut inquit ille Si fractus illabatur orbis impauidum ferient ruinę. Proinde si uolumus degere securi / si interrito animo ferre Mortalia / discamus uincere mortis metum / qui uictores Gentium uincit. Qui ut inquit Lucretius /

Poloni Apolloniate

Animus extrilid9

Metus mortis

Funditus humanam uitam perturbat ab imo
Omnia suffundens mortis nigrore: nec ullam

Esse uoluptatem liquidam puramq; relinquit.
Hac quoq; Generositate animorum inter ꝑcęteras nationes censentur homines tuę nationis Maxime Antistes: qui beneficio cęli et soli ꝑgenerantur magna ex parte contemptores mortis spretoresq; periculorum. Nãq; in regionibus refrigeratis positisq; sub septẽtrionibus, ut Clarissimi scriptores ostendunt, homines gignuntur corporibus grandioribus et sanguine copioso, propterea ꝙ ex celo rigenti roscidus aer fundens in corpora humorem efficit Ampliores Corporaturas sanguinisq; habundantiam, Ex quo fit ut imperterriti sint metu mortis neglecto. habeãtq; ĩgenia celo suo simillima. fortes septẽtriõales

Cur autẽ fortes sint qui loca frigida incolũt sicut e contrario timidi in calida regione degẽtes, scite et eleganter, ut omnia, docet Aristoteles in problematis encycliis scribẽs homines in frigido solo et celo uiuẽtes suapte natura ĩtrinsecus cõcalescere, ꝙ a frigore exteriori corpus fiat spissius et caro densior. Cuius dẽsitate calor intus collectus auget fortitudinem facitq; spiritus ferociores: sicut e diuerso accidit his, qui degunt in calida regiõe. Nam corpora eorum refrigerañt ut pote solura et patẽtia, Vnde calor foras ꝑfluere põt. Inde fit ut meridionales timidiores eẽ credãt utpote calore naturali destituti: Aristote. ꝑblemata ency̆clia.

Et econtrario Septentrionales Robuſtiores ut pote ui frigoris aſtrictoria Conſtipari et conca/ Galenus leſcentes. Sententię Ariſtotelicę Galenus ma/ ximus medicorum aſtipulatur ſcribens libro ſecundo complexionum corpora in regiōe fri/ gida eſſe intrinſecus calidiora et inſito calore interiora penetrante feruere. Hinc audētiores eſ/ ſe et fortiores / Cum e contrario Ethiopum ca/ liditas inſita foras progrediatur. Nec non Aui/ Auicēna cēna Galenum ſecutus ſcribit / In locis frigidis degentes fortiores eſſe audacięq; maioris / me/ liuſq; Concoquere. Idem auctor eſt ſeptentrio/ nales populos non ferme laborare morbo comi/ Epilepſia tiali / Quem gręco uocabulo uocant Epilep/ ſiam : Propterea q; ſint uitalibus interioribus Vegeti / et calor ingenitus inſit largus et copio/ ſus / Quod ſi aliquando ulcera innaſcantur ociſ/ ſime ſaneſcere / propter corporis robur et ſan/ guinis bonitatem / Pręterea ex Stratonis phi/ loſophi Decreto calor et frigus per quandam Antipari ſtaſis. Antipariſtaſin / ut iam ſupra docuimus / ſimul eſſe non poſſunt : Sed frigidum calido calidū frigido uiciſſim cedunt. Quod ut planius fi/ at et apertius Exemplo res eſt Inſtruenda. Hieme putei calidi. Hiberno tempore cum ſuper terram frigus eſt Calor frigori cedens / in īteriora uiſcera terrę ſe confert : Ex quo fit ut per hiemē putei caleſcant

Et hyppogea hoc ē domicilia subterrãea cellęq; uinarię intepescant. Idem e cõtrario usu uenit p Tempus ęstiuum. Tunc enim frigus calori forí/secus dominãri cedens fugit in abdita abitq; in partes terrę penitiores. Vnde fit ut aqua puteana diebus ęstiuis sit frigidior/quia nõ patitur utri/usq; natura Cõcordiã. Cũ ergo frigus uigeat ac dominet' In Regionibus septẽtrionalibus/calor ab exterioribus expulsus ĩ interiora corpora re/conditur. Et ita calidiora efficiuntur/Et ob id e/gent largioribus alimẽtis. Calidi enim uentres/Quod et hippocrates archiatrus ostẽdit/Quo melius cõcoquũt eo plus cibi desiderant. Estate frigidi.

I Llud quidẽ ĩficiari nõ possumus eẽ ẽt ĩ hominibus robustissimis et fortitudi/nis muro uallatis affectionem quandã naturalem atq; pauorem/ut uelint nolint ad re/pẽtinos fragores/ad subitaria picula/ad motum terrę/ad ictum fulminis inhorrescãt Et colore mutentur atq; pallescãt. Sicut Aristippo illi/cy/renaico philosopho accidit/Qui cum olim na/uigaret Mare uiolentum et undabundum/na/uigiumq; quo uectabatur turbinibus crebriori/bus iactaretur/Cępit coloris ac uultus turbatio/ne moueri ac pallescere. at ubi feruor ille maris deferbuit et malacia ac trãquillitas rediit/acces/sit ad Aristippũ quidam mollior et delicatior Pauor naturalis. Exẽplũ aristippo

eodem pariter nauigio uectus : Qui quasi illu/
dens quid hoc est inquit o philosophe quod tu
in isto naufragii periculo timuisti palluistiq; / cũ
ego neq; timuerim neq; palluerim . Tunc Ari/
stippus nebulonem illum responsiõe elegantissi/
ma remuneratus / non eandem esse causam sibi
atq; illi respondit / quoniam scilicet is quidem
esset non magnopere sollicitus pro anima neqs/
simi nebulonis / ipsum autem pro Aristippi ani/
ma timere debuisse . Hoc exemplo quo etiam
utitur Diuus Augustinus / satis liquet pertur/
bationes in hominibus naturales esse non uo/
luntarias : et motus quosdam inconsultos ui
quadam ingenita inferre se se hominibus. Vel/
lem quidem essemus apathes / et illa tantopere
Apathia a stoicis celebrata Apathia uigeret in nobis. quã
nostri impassibilitatem interpretantur . Vellẽ in
nobis spectaret Toruitas illa naturę dura et in/
flexibilis: Quã in Diogene et Pirrhone fuisse p̃/
dicant . Sed nescio quomodo mens corpusq;
mortalium ad repẽtinos casus naturaliter ĩhor/
rescit ac torpet. et talis affectus ex homine nulla
Cõniue/ sapientia radicitus conuelli potest . Inuiti cõni/
m9 ad ful uemus ad fulgetras / sensim pauescimus ad to/
getras nitrua / sternutamentis non sponte concutimur:
facessat itaq; magniloquentia Stoicorum qui as/
serunt serenitatem uultus in homine sapiẽte nul/

la egritudine nullaq; formidine obnubilari. Est enim talis oratio gloriosior plane q̃ uerior: Cum et hi / ut diximus / qui habentur constantissi/mi Aduersus ictus fortunę fulminantis expal/lescant et toto corpore intremiscant. Audi rem atrocem et annalibus memorandam: Quę in urbe nostra ob terrificum terrę tremorem nuper/rime accidit municipi meo uiro alioqui ꝓbo / et opulento. Cui fulco nomen argelatoq; cogno/men. Hic cum ex illo diro ac perterricrepo fra/gore factus eẽt / ut aiũt / attõitus mẽteq; alienata / Obitus fulci

Nã lymphaticos similesq; furẽtibus fieri ab hoc malo Seneca locupletissimus testis affirmat / cępit desipe Cũ dispẽdio sanitatis. q morb9 sen/sim gliscẽs ĩplicitusq; uiscerib9 adeo hoĩem de/mẽtauit / et ĩ tãtũ ĩpulit furorẽ / ut die paschalis so lẽnitatis sacrosãcto / cultro sibi gulã secare tẽpta/uerit: moxq; cõfestĩ sese ex superiore ędiũ pte in ĩferiora ꝑcipitauerit. Ex quo ꝑcipitio mors ẽ se/cuta. Pauor itaq; egit hoĩẽ ĩ uesaniã / uesania in furorẽ / furor ĩ mortẽ: nisi lubeat magis credeꝛ id biothanatę mortis genus ex maleuola siderum radiatione contigisse: nam si Mars et Sol dia/metra se radiatione aspexerint in contrariis cõ/stituti locis / longa se inuicem radiorum pote/state pulsauerĩt / Ista ĩ genitura cõiũctio hoĩes / ut docet Firmicus matern9 / ex altis deiectos locis Biotha/natus

misera laceratiōe pręcipitat: aut ex altis deiectis locis graue nesciētibus piculū semp affert.

h Aec sunt quę sup terręmotu / quē gręci σεισμον uocāt existimaui summatim magis libanda esse in hoc libello q̄ late explicāda / quę tu Antistes clarissime qualiacūq; sunt boni cōsulas quęso.

Cęte℞ cū īter cętera dira infortunia / quę pręsagat significatq; terręmotus / sit maxime formidanda pestilentia / quę plerumq; ex ipso terręmotu gigni tradit̄ / nō erit absonū pauca quędam ānotar̄ ad hāc alteram luem ptinentia / quę neq; inuulgata sunt neq; ꝓtrita / neq; aurib⁹ animisq; studiosorū iniucunda ut opinor futura. Tu modo Antistes optime qua animi alacritate priora plegisti / Eadem quęso plegas posteriora.

p Estilentia quam et pestilitatem dicunt quę gręco uocabulo λοιμοσ appellat̄ / quę non solum ciuitates exhaurit assiduis funeribus uerum etiam totas natiōes īterneciuo genere morbi populatur ac uastat. Vnde fiat uarię causę produntur. Nāq; alii ex ira dei / Alii ex intemperie celi. Quidam ex aere corrupto. Alii ex aquis uitiatis. nōnulli ex noxio terrę halitu pestilentiam exoriri autumant. Religio sicut terręmotū et alia id genus mala mortalib⁹ irrogata assignat irato numini / Ita et pestilentiā

Pestilētia

Credit esse telũ Dei/quo sontes insontesq; feriã/
tur.ĩ libro Regum secũdo euidens est exẽplum
Quãdo scilicet ab ipso opifice rerũ ac ultramũ/
dano deo data est optio Trium rerum exitialiũ
Dauidi Regi eidẽq; maximo Antistiti et uati,
Septẽ ne ãnis famẽ mallet caritatẽq; rei ãnona/
riẹ/an tribus mensibus hostilem persecutionem/
An tribus diebus pestilentiam.Qui re secum p̱/
pensa examinataq; elegit ex tribus malis pesti/
lentiam/dicens melius est ut ĩcidã In manus do
mini q̃ in manus hominum.Itaq; immisit deus
pestilentiã triduanam in populum israeliticum
atq; in terram iudeam late Grassantem: qua cir/
citer.Lxx.milia uiroꝝ Triduo perierunt. Mox
ꝓpitiato deo uis morbi resticta est luesq; Cohi/
bita.Excellentes philosophi et illustres medici
ex inclemẽtia cẹli hoc ẽ ex nimietate caloris aut
frigoris uel humoris uel siccitatis pestilẽtiam gi
gni tradiderũt.Sicut enĩ bona ualitudo corporũ
est quẹdã mediocritas/ut Aristoteles Galenusq;
notificãt/ita omnis exuberãtia ac excessus cau/
sa morborũ ẽ.Consimiliter ubi moderatio ẽ in
calore et frigore in humore et siccitate/Vegetan/
tur Cũcta salubritate et cõualescũt. Vbi uero q̱p/
piam horũ ĩmodice ac intemp̱ãter excessit/ Tũc
uis morborum gliscit:Tunc pestilẽtia fẹda ho/
mini fẹda pecori bacchatur et seuit. Hinc est q̱

Optio fa cta dauidi.

Sanitas mediocritas.

accolentes loca paluſtria Et humecta huic malo ſunt obnoxii. Itidem in locis ęſtuoſis degentes ſubinde peſtilentiā patiuntur. Cuius etiam calore regelari ſolent in regionibus pręgelidis habitantes. Sed imprimis calores immodici ſunt exitiales atq; peſtiferi. Vnde ſolē cognomīatū apollinē putant ωσ απολλυρτα τα ζωα. Tāq̄ exanimantem animalia/et enim exanimat ac perimit animātes/Cū peſtē intemperie caloris īmittit. Hinc ē q̄ cū arcu et ſagittis fingit̄ ſimulacrū Apollinis/ ut per ſagittas radii intelligant̄. quorum iactu nō nūquam peſtiferum uirus īmittit. hic doctrinarū fons Homerus nō minus ſcite q̄ decenter Inducit apollinem tela in exercitum gręcorum emittērem/quibus non ſolum homines ſed etiam pecora periere. Vnde lindii apollinem colūt cognomine λοιμιον. hoc ē peſtilentem. Vt ergo uapor ſolis īmodicus perimit Animātes et īmittit peſtilentiam/ita econtrario Tēperatus eiuſdem calor morborum omnium fuga ē:et ſoſpitatē aīantibus Creditur p̄bere tēperie. Vnde Athenienſes Apollinē alexicacon appellant hoc ē mala repellentem. quo cognomento hercules quoq; a gręcis nominat̄ quaſi malorum depulſor.

Apollo unde.

λοιμιοσ.

Alexicacos.

Quibuſdam placet Aquas uitiatas et fetore corruptas uiolare ſalubritatē:et parere peſtilētiā.

Nam et aquarum mutationem grauẽ esse docet Maximus peripateticę sectę cõditor Aristoteles. Et Lucretius testatur illo Carmine.

Non ne uides etiam cęli nouitate et aquarum Tẽtari ꝓcul a patria qcũq; domoq; adueniũt. Scribit Victruuius humores graues et pestilẽtes erumpe ex pontinis paludib9: et ut auctor ẽ Seneca, aquę noxię et pestilentes in penetralibus terrę latent nihil nisi pestiferum in se et corporibus nostris contrarium habentes: quę post motum terrarũ erumpentes haurientes necant ac pestilentiam gignunt.

Aquę cã pestilẽtię

Qui ex euaporatiõe terrę noxia pestilentiam fieri opinantur, hi nouere ex terra sẽper uapores emanare, de quibus plura meteorologi progenerari prodiderunt. Et ꝑfecto palã ẽ terrã nõ eẽ sine spiritu, quẽ infundit satis arbustisq;, non aliũde uiuentibus: Quo tot genera herbarũ fructicũq; fouentur. Ne multa: Platonici autumãt omnes stellas oẽ cęlũ ipsũq; solẽ trahere alimẽtũ ex terreno et inter se partiri Soloq; halitu terrę substẽtari. hoc enim illis alimẽtũ, hęc esca. hic pastus est: quãuis Aristoteli, ci reclament. nõ posset autẽ terra nutrire tã multa tam magna, nisi multũ illi spiritus alẽtis suppeteret: Qui iugiter exhalãs ubi noxius ẽ et pestifer pestilẽtię cã est. Et ab Auicenna dictum est

Pestilẽtia ex exalatione.

sidera pasci terreno halitu

Eleuari e terra aeris corruptionem. Silius quoq; in descriptione pestilentię sensit uaporē terrę eē pestiferum illo uersu,

Atq; ater picea uapor expirabat in ethra.

Amianus Marcellinus ī hanc sentētiā sic refert. aliqui terraq; halitu densiore crassatum aera opinantur necare nōnullos.

Mathematici pestilētiam ut pleraq; alia, ui siderum prouenire arbitrant̄, maximeq; caniculę. quorum sententię testimonia poetica subscribunt.

Eterum et plurimis et maximis auctoribus placet pestilentiā fieri ex aere corrupto, qui late uitium suum spargit, q haurientes necat Animātes: nam cum reciprocatio spiritus sit in nobis perpetua et cōtinens, cū sine respiratione euestigio extinguamur, ubi aer quem perēniter ducimus pestifer est ac pollutus, necesse est ut intra uitalia pestilens quoq; halitus inclusus morbos afferat et mortem. Hinc exiit illud Maronianum.

Pestilētia ex aer̄ corrupto

Corrupto cęli tractu miserandaq; uenit
Arboribusq; satisq; lues et pestifer annus.

Consimiliter Lucretius inquit,

Et cum spirantes mixtas hinc ducimus auras,
Illa quoq; in corpus pariter sorbere necesse ē
Consimili ratione uenit bubus quoq; sępe

Pestilitas etiam pigris halatibus ęgris.
Quin etiã Ouidius explicans pestilentiã poeticã sic ait. Ora patẽt auręꝗ graues captant hiatu.
Ob hoc Auicenna longe clarissimus medicorũ censet in pestilentia respirationẽ hanelationẽꝗ esse minuẽdã adhibendaq; odoramẽta, qbus corruptior aer mitigetur. pestilẽtiã etiam excitãt uẽti: quos aera fluentẽ esse diffiniũt, quos et terrę motus causam esse docuimus, maxime aũt austri eã efficiũt, de qua. Cor. Celius sic refert. Cũ uero hęc in omni pestilẽtia facienda sint, tum in ea maxime quã austri excitarit. Ouidius quoꝗ ostendit pestilentiam flatu austrino exortam eẽ. Cum ait,

Venti cã pestilẽtię

Letiferis calidi spirarũt estubus austri.

Aristoteles in problematis tradit flante Austro corpora effici humida et calida, et ob id putredini maxime obnoxia: qui et fedi halitus cã est. Eodẽ auctore homines grauiores inualidioresꝗ fiunt spirãtibus austris. minusꝗ cibi appetẽtes, Cum e diuerso flãtibus Aquilonibus animantes magis esuriãt sintꝗ corporis robustioris. Idem ostẽdit queãdmodũ austri humorem Calidum in corporibus progignũt, quippe qui natura calidi sint et humidi, Vnde et febres exoriantur. Hippocrates quoꝗ in Aphorismis q̃d et a celso translatum est. Auster inquit aures he/

auster pestiferus.

hippocrates dcẽtet

betat / sensus tardat / Capitis dolores mouet / al/ uum soluit totum corpus efficit hebes humidũ lãguidum. Quin etiam uictruuius / ut id quoq;
Victruuius. non pręteremus / narrat in lesbo oppidum mi/ thylenen fuisse magnificenter quidem edifica/ tum et eleganter / sed positum non prudenter / in qua ciuitate cũ flabat Auster hoĩes egrotabant Cum corus / qui est uentus occidentalis alio no/ mine dictus Argestes / Tussiebant / cum uero spi rabat Aquilo restituebantur in salubritatem.
Plinius Quid non ne et Plinius noster / Cui nihil omissũ est / breuiter ut omnia Austri naturam uno uerbo significauit / sic scribens in secundo. Sa/
Aqlo sa/ luberrimus. luberrimus omnium uentorum Aquilo / noxius Auster / minus esurire eo spirante credũtur Ani/ mantes. Idem uolumine duodeuigesimo auc/ tor est flante Austro / Quem gręci notum uo/ cant qui humidus et estuosus est Italię / fœtus fe/ mineos cõcipi / sicut e diuerso mares in utero fie ri / si flante Aquilone ineant coeantq; animalia. Dixit quidem Plinius quid eueniret flantibus Austris et Aquilonibus / Cur autem id fieret ex/ planare supersedit. Sed causa ẽ euidens et ab Al/ berto magno latissime explicata / Qui libro de
Auster gignit Feminas historia Animalium decimo octauo refert ideo flante austro feminas cõcipi / quia corpora hu/ mescunt / Calorq; ĩgenitus calore Austrino resol

uitur atq; uires fiunt imbecillę/e cotrario ſpirantibus Aquilonibus merito maſculi fętus in utero formantur / propterea φ cum ſint frigidi obturant atq; obſtipant meatus corporeos ipſumq; corpus ſpiſſant expeditiuſq; reddunt atq; robuſtius: Quo incluſus intrinſecus Calor naturalis uegetatur / fitq; genitura melius digeſta magiſq; idonea ad marium Generationem. Quin etiam proditum eſt a philoſophis oriēte canicula Auſtros moueri / quibus aer ſolet commutari. Nemo autem dubitat ſidus caniculę In cuius ore eſt ſirius / eſſe peſtiferum et noxium / ac perſepe facere peſtilentiā. Quod et nobilis poeta inſinuat illis uerſibus. Aquilo mares Sirius in ore caniculę

Ille ſitim morboſq; ferēs mortalibus ęgris
Naſcitur / et leuo cōtriſtat lumine cœlum.

Inter cauſas peſtilentię eſt cenoſa colluuies / fetorūq; graueolentia / quod et iuriſconſulti euidenter oſtendunt ſic ſcribentes: nam et cęlum peſtilens et ruinas minantur īmundicię Cloacarū / et is riuus ex eodem corrūpti aeris fonte profluit ac manat cum odorem nōn aliud q̄ infectū aera eſſe prodiderint ſcriptores longe clariſſimi. Colluuies cloacalis

Hui⁹ aūt luis tā dirę tāq; exitialis ſpēs plures memorāt. Pria pādemos appellat. Secūda epidemos. Tertia loemodes. uolatica uelocitate letabilis. Duę ſūt dictiōes gręcorū λοιμος και λιμος Pandemos Epidemos Loemodes.

Inter quas maxima est cognatio atq; affinitas in ipsa scriptione ac pronũciatione maximũ uero dissidium in ipso significatu: siquidẽ λιμοσ significat famem: λοιμοσ uero pestilentiam. hinc

λιμοσ
λοιμοσ

olim altercatio nata apud Athenienses super illo Oraculi uersu.

Doriacum ueniet limo Comitãte duellum.

Ambigebatur enim utrũ λοιμοσ idest pestilẽtia significaretur an λιμοσ idest fames. Quod cum sit Amphibolon atq; flexiloquum/ Id homines oraculũ retorquebant ad eum intellectum / Qui uidebatur ad ea quę ad pręsens patiebãtur eẽ accõmodatus. Illud utiq; dignũ Annotatu nec indignũ Cognitu ẽ plerosq; ex cohorte illa poetarum Nobilium prope peculiariter operam ĩpendisse pestilentię numeris poeticis pscribẽdę / tãq̃ id argumẽtum sit spectatissimum / in quo ingenii uires neruosq; pro uirili quisq; parte contenderent: Namq; ut pręteream Homerũ Et gręcos poetas / non ne Mantuanus Homerus ĩ tertio georgicon pestilentiam elegantissime explicauit: Quẽ emulatus opinor Silius italicus et ipse in quarto decimo punicorum eam pestilentiã graphice perscripsit / quę tempore secũdi punici belli ĩ Sicilia Romanos ac pœnos iuxta uexauit afflixitq;. Quã ait a Canibus cępisse/ sic.n.ĩqt.

Pestilẽtia poetarũ materia

Vim primi sensere canes.

Pestilẽtia a Canib9

Qua in re sequutus est Homerum sic scribentē ī prima iliados Rhapsodia. ουρηας μεν πρωτον εποχετο και κυνας αργους.

Pelign9 quoq; uates ī septimo metamorphoseos luē id genus pestiferam enarrat tam copiose tam decenter tam ingeniose ac tanta cum perspicuitate ut ante oculos posita totius rei imago quodammodo esse uideatur. Necnon Lucanus in quinto pharsaliȩ summatim ac uelut aliud agens atq; in trāscursu id genus descriptiōis libauit. Quin etiam Seneca in Tragȩdia quȩ īscribitur Oedipus funestam pestem stilo Tragico exequutus est. in qua terram tumulis defuisse miseranter dolenterq; conqueritur. Verum inter omnes Lucretius diuino quodam furore instinctus libros de rerum natura luculentos hac ueluti Appendice conclusit Nouissimaq; expolitione perpoliuit Pestilentiam rem haud dubie infelicem summa cum felicitate describens. quȩ in Bello peloponesiaco Atheniensium ciuitatē Ī ternecinuo genere morbi ē depopulata uastauitq; uias exhausit ciuibus urbem super qua non pigebit prolyxius paulo sermocinari. Quando maxime ea illustrata est prȩconio Thucydidis Quem grȩcum Salustium nō inscite nnncupa

Pestilētia a Lucretio scripta.

Thucidides

ueris . Siquidem is miseranter lachrymose insi/gniter multaq; cum luce eam uastitatem explicauit / cui utiq; credi conuenit utpote historica fi/de rem sui Temporis scribenti / quam et ipse passus est. et alios patientes intuitus.

Descrip/tio pesti/lētię

Cum obseruatum sit fere pestilētiam ut auctor est Plinius a meridianis partib9 Proserpere / pestilitas hęc et tanti mali Clades ueniens ex Ethiopia mox in Egyptum Libyamq; descendens Tandem atticam inuasit incubuitq; ciuitati athenarū Tam atrociter tā/taq; uiolentia ut nusquam tantum funerum exi/steret / et cum sępe uehementior uis morbi q̄ medicina sit Tūc medici omnes atq; medicamenta morbo grassanti succubuere. imo plurimi me/dentiū extinguebantur. Curatio omnis irrita / uota in cassum suscepta. pręcationes auribus Deorum surdis frustra ingerebantur. Primum omnium capita feruore incensa / oculi suffusionē rubentes / lingua manans cruore / aures Tinnitu sonorę / Vultus Toruus / crebra suspiria / Eaq; cum graueolentia Dein sternutatio Raucitasq; existebat / Mox Tussis anhela pectus atq; pręcordia concutiebat / singultus quoq; in quibus/dā cito desinens quosdā diutius torquens. Corpora forisec9 subrubicūda ulceribusq; fędata / ī/trinsecus ita exestuabāt ut uelamēta uel tenuis/

ſima tolerare non poſſent. iucundiſſimum erat ĩ gelidam aquam ſeipſos nudatos ĩmergere. multi eſtus impatientes et ſitis in puteos ſemet prę/cipitarũt. Ad hęc accedebant inquietę continẽteſq; uigilię / quas Plinius noſter ĩter mala uni/uerſi corporis pleriſq; eſſe autumat. Dira hęc lues intra ſeptimum aut nonum diem homines cõficiebat et Ardore urente uitalia populabatur. nõnulli in genitalibus extremiſq; manibus ac pedibus uim morbi prorumpentẽ cruciabiliter ſenſere: Itaq; quidam cum membrorum illorũ iactura atq; diſpendio liberati / Quidam etiam ãmiſſis oculis in miſero cecitatis exitio ſuperſti/tes uixere. Illud cũprimis mirabile nec minus miſerabile / q quoſdam ex huiuſce teterimę pe/ſtilitatis uiolentia cępit obliuio rerum omnium

Vigilię ĩter morbos.

Quidam obliti ſunt neceſſarios / et quod acerbius eſt ſeipſos. Quod et Lucretius qui ex racemis Thucydidis uindemiam ſibi facit et ex illius filis telam texit / elegantiſſime demonſtrat Cum ait.

Obliuio ex ui peſtilẽtię.

Atq; etiam quoſdam cępere obliuia rerũ
Cunctarũ / neq; ſe poſſent cognoſcere ut ipſi.

Galenus

Alenus quoq; in libro de accidenti et morbo huiuſce rei commeminit His Verbis / Thucidides in quodam ſuo

g

libro dixit q̄ ex pestilentia pluribus hominib9 tanta fuit obliuio ut cognatos et amicos traderent obliuioni et etiam semet ipsos.

Item ĩ libro de uirtutibus naturalibus sic refert: Thucydides ait multis contigisse ĩ pestilentia ut cognatos et semet ipsos ignorarent. Huic tam diro malo nullum salutare remedium excogitari poterat. Nam quod uni profuerat/hoc aliis erat exitio. Cateruatim dabant stragem passimq̧ iacebant Cadauera hominum insepulta/ Quę neq̧ alites neq̧ bestię attingerent. Quod siquę gustarunt ilico periere. Illud imprimis magnopere miserandum atq̧ erumnabile in tanta clade conspectum est. Quod ubi quisq̧ se morbo uidebat implicitum Conscius langoris protinus salutem desperabat/ et deficiens animo mesto cum corde iacebat. Pestilentia auctore Aristotele pręcipue inuadit eos qui ad pestilentes homines propius accesserint/ et contagia morbi serpunt in proximos et maxime in eos/qui Cacexia idest malo corporis habitu sint. fit autem ut morbo cubantis ueluti quodam fomite succendente uitium illud protinus exultet atq̧ ĩ aliis cõcipiatur. Hic Liui9 libro historiarũ xxv. sic enarrat. Postea curatio ipa Et cõtact9 ęgroꝝ uulgabat morbos/ut aut neglecti desertiq̧

Cõtagio pestilẽtię

Cacexia.

Liuius

qui incidissent morerentur, aut assidentes curan/tesq; eadē uis morbi repletos secū traheret, quo/tidianaq; funera et mors ob omniū oculos eēt, et undiq; dies noctesq; ploratus audirētur. Hoc idem in hoc diro exitio Gręcorum contigit ut instar ouium morerentur contagione inuulgati morbi ac tabe, dum officii causa assident mini/strantq; languētibus, atq; ita ex aliis alios auidi contagia morbi occupare non cessabant, et fu/nera funeribus cumulabantur. sicut enim gāgre/na serpit In corpore, Ita contagio serpebat in ci/uitate. obseruatū est illud, neminē fere bis eodē genere morbi correptū. Itaq; qui semel impliciti pestilitate euaserant, hi pręcipue laborātes mo/rientesq; miserabantur de se ipsis securi, spē in po/sterū p̄sumētes, tā q̄ alio morbo absūmi nō pos/sent, unde beati ob hoc ipsum censebantur. Tē/pla deorū cadaueribus referta uisebāt̄. multi ali/orum rogos occupantes ī his mortuos suos col/locabāt. quod luculenter exequitur Lucretius scribens.

Pestilen/tia ut cā/cer.

Omnia deniq; sancta deorum delubra replerat
Corporibus mors exanimis, cōstrataq; passim
Cuncta cadaueribus celestū templa manebant.
Nāq; suos consanguineos aliena rogorum
Insuper extructa ingenti clamore locabant.

Hęc est illa pestilentia quę athenien sium. ui/

res uehementer attriuit flore iuuentutis extin/
cto. propter quã populus Atheniensis factus est
infestior Pericli Olympio/eiq; tã atrocem cala/
Pericli í/ putata pe stilentia. mitaté referebat acceptam/tãq̃ ipse auctor fuisset
ut ex agris oẽs ĩ urbẽ cõmigrarẽt et ex ea collu/
uiõe uis morbi cõflata gliscer̃ cępisset/ qđ et plu/
tarchus memorat. Inter causas pestilẽtię ut cõpe
Mutatio uictus cã pest. rior ẽ penuria alimẽtoꝝ uictusq; mutatio/ quod
Cęsar dictator in cõmẽtariis belli ciuilis euidẽ/
ter ostẽdit scribẽs Massiliẽses graui pestilẽtia cõ
flictatos eẽ ex uictus mutatiõe: nã cum adducti
essent ad summã rei ãnonarię inopiam ĩ diutina
obsidiõe alebãt oẽs panico ueteri ordeoq; cor/
rupto.

Et terrũ cũ pleriq; morbi sint irremedia/
c biles citraq; curatiõem/ĩ hoc potissimũ
genere pestilẽtia esse creditur/tãq̃ id sit
malum nõ solum mortiferum sed etiam insana/
bile. attamẽ cum ĩ multis spõte cessauerit/ plu/
resq; cõualescãt/ e re litteraria futurum cẽsemus/
tradere Quędã remedia/quę si nõ omnib9/mul
tis tamẽ possint esse salutaria/ euĩcẽdi enim sunt
quamuis pestiferi morbi et exquisitis remediis
propulsandi: Quãq̃ differãt pro natura locorũ
Nõ eadẽ oĩb9 opi/ tulari. genera medicinę. et aliud sit opus ĩ Italia/ aliud
ĩ gallia/aliud ĩ germania/Quãuis nõ eadẽ auxi/
lia oĩbus etiã ĩ similibus morbis queãt opitulari

ꝓpter multiformes uariasq; corpoꝝ cõstitutiones. Quas græci κρασεισ: nostri recẽtiores medici cõplexiões appellãt.

crasis cõplexio.

Remedia.

c Vmprimis salutare Remedium ẽ frugalitas atq; sobrietas. Plinius noster inquit utilissimam eẽ ĩ cibis temperãtiã. et Aesclepiades ĩter cõia morborum auxilia ꝓfessus ẽ saluberrimam eẽ abstinẽtiam modo cibi alias uini. hæc autem remedia sibi quisq; pstare potest. Oratius quoq; salutiferi medici uice ita ꝓclamat.

Asclepiades.

Frugalitas.

Oratius.

Aspice nũc tenuis uictus quę quãtaq; secum
Afferat: imprimis ualeas bene.

Ferũt Socratem tãta fuisse temperãtia: ut oĩa fere uitę suę tẽpora ualitudine inoffensa uixerit: qui ĩ illius etiã pestilẽtię uastitate: quã paulo ante memorauim⁹: dicit tãta moderatiõe usus eẽ: ut ab oĩ uoluptatũ labe cauerit et salubritatẽ corporis retinuerit: ut nequaq̃ fuerit cõmũi omniũ Cladi obnoxius. Idem utpote frugalitatis seruãtissimus dicere solebat se bibere atq; esse ut uiueret: cum multi Gulones et uentricolę: quorũ deus uenter est: propterea uiuere uelint ut edant et bibãt. Marcus Tullius non minus salubriter q̃ decẽter prodidit ualitudinẽ bonam cõseruari cõtinẽtia ĩ oĩ uictu: et ꝑtermittẽdis uoluptatib⁹.

Scitũ Socraticę frugalitatis.

Gulones

Et profecto nihil sic sensuũ acumen operatur/ut auctor ẽ Ioãnes chrysostomus/nihil sic egritu/dinẽ fugat/sicut moderata refectio. sufficientia quippe cum nutrimẽto et sospitatem simul pro/creat et uoluptatem. abũdantia uero morbũ fa/cit / et molestias ingerit / Et egritudinẽ generat. Nõne et Diuus Hieronymus non minus cor/porum q̃ animorum medicus salutaris ꝓdidit morbos saturitate nimia cõcitari? Cuius p̃coniũ il/lud in decretis Canonicis est inuulgatum / quo Dietę idest tenuissimi uictus et simplicis mensę celebratur utilitas. sic enim ĩquit. legimus quos/dam morbo articulari et podagrę humoribus laborantes proscriptione bonorũ ad simplicẽ mẽ/sam et pauperes cibos redactos cõualuisse. Plini/us quoq; tradit simplicem cibũ esse homini uti/lissimum. Verum non satis est uiuere frugaliter et parce / nisi etiam alimẽtis innocẽtioribus uesca/mur: Abstineamusq; a cacochynis et cacochy/lis / sic enim cibaria mali succi noxiiq; humoris appellitant / a quibus pręcipue abstinendum eẽ p̃cipit Maximus medicorum Galenus. qui li/bro περι τροφων idest de alimẽtis Secũdo cõ/sulens tempãdum a cibariis cacochymis docet queãdmodũ ea et si sint cõcoctiõis facilioris / ta/men in uenis noxium humorem collectum diu delitescere: Qui mox putrescens erũpat in pessi/

Margin notes: Iõ. Chri/sostom9 — Hieronymus. — Simplex uictus saluberri/mus. — Cacochyma. — Cacochyla.

ma genera morborum. Idem in libro de febribus asserit in hominibus sanis causas egritudinum esse / ut utar uocabulo medicorum dietas malas / Idem in libro de cacochymia tradit pestilentiã prouenisse ex alimentis cacochymis / ex quibus impetigo et scabies et lepra ĩ corporib⁹ proserpere cęperint / nec non ulcera multifaria foras proruperint / ut sunt herpete / Carbũculi / phagedenę / phlegmones aliaq; id genus perniciosa. Vulgo quoq; dici solet et credi ex rei frumẽtarie caritate pestilẽtiam gigni / propterea ꝙ egestosi et inopes alimentis frugum absumptis Cibaria quędam obscena pastu atq; Cacochyma fame urgente comesse coguntur / herbisq; et radicibus uesci / Ex quibus noxii humores maliq; succi uisceribus impliciti mox in oẽ genus morborum erumpunt / et imprimis pestilẽtiam gignunt. Remediũ quoq; pestilentię est soli cęliq; mutatio / Quod nõ solum hominib⁹ sed et brutis animãtibus mire auxiliat̃. Columella scribẽs de pecoris ouili medicina / mutandę inquit sunt regiones / quod in oĩbus morbis ac pestibus fieri debere cẽsemus. Idem inter remedia quę pestilẽtię adhibenda esse pręscribit Cumprimis monet mutãdũ cęli statũ / et in plures partes distributo grege longinquas regiones eẽ petendas: atq; ita segregandos a sanis morbidos / ne quis interue/

Ex cacochymis pestilẽtia

Mutatio loci salubris.

niat qui contagione ceteros labefaciat / adeoq; efficax hoc remedium existimatur / ut non solũ corporibus egrotis medeatur / sed etiam animis languentibus suppetias prestet salutares. hinc in Decretis Canonicis scriptum est / Valet ĩterdum cõuersis pro salute anime mutatio loci. Plerũq; enim dum mutatur locus mutať mẽtis affect9.

Religio ꝑ medela

I Nter remedia pestilentie mitigatoria ẽ et Religio / nã sicut ut ante docuimus / Ex ira dei pestilens lues oriri creditur / Ita credibile est eandem propitiato deo posse sedari. hoc remedio usi sunt ueteres Romani / q ĩgenti olim exorta pestilentia urente urbem atq; agros Esculapium ab Epidauro Romã accersendum euocandumq; censuerunt / quasi medicum deum / qui sub specie anguis in urbem cõmigrans aduentu suo tempestatẽ illam / qua Romana ciuitas triẽnio continenti uexata fuerat / e uestigio dispulit / Et ut inquit Ouidius finẽ luctibus imposuit uenitq; salutifer urbi. iidem cũ sepe graui pestilentia conflictarentur / nec uis morbi tabifici ullis humanis presidiis leuaretur Cõuertebantur ad opem diuinam atq; celestis ire placamina : Inter que ludi maxime scenici ĩstituti dicuntur. Et ꝑfecto primigenii illi prisciq; Romani religione atq; una deorum cultura oẽs gentes nationesq; superarũt.

Esculapius Salutifer

Hippocrates ille Archiatros/et ut uerius di/xerim/medicorum deus pestilentiam ex illyrico peoniaq; ad grecos uenientem hoc remedio cohibuit/atq; hac curatione sedauit. nam iussit p totam ciuitatem accendi ignes floribus corona/mẽtisq; odoratissimis fragrãtes Vnguẽtisq; sua/ueolentiam spirantibus psusos: ut ita purior sin/cerior salubrior aer a spirantibus susum subdu/ceretur. huiusce rei meminit Galenus in libro de Theriace. Vbi id quoq; cõmemorat/quod aer pestifer ex respiratione haustus est hominib9 uelut deleterion hoc est uenenum. Plini9 quoq; transeunter hoc attigit/ Cuius uerba ex libro xxxvi. subscribere operepretiũ ẽ/ quę sunt hęc/ Est et ipsis ignibus medica uis. pestilentię quę solis obscuratione contrahitur/ignis suffitu mul tiformiter auxiliari certum est. Empedocles et Hippocrates id demonstrauere diuersis locis. Idem Hippocrates altera quoq; medela seruauit multa oppida grecorum a pestilentia/obstructis uidelicet pestilentibus fenestris/ ianuisq; pmu/tatis. atq; ĩmisso nouis fenestris Aquilone/ quẽ uẽtorũ saluberrimũ autumãt. Grecia ob hoc meritũ tã pcellẽs honores illos hippocrati decreuit/ quos Herculi olĩ decreuerat. Cõsimiliter Varro Terẽti9 ille undecũq; doctissim9/cũ ĩ ĩsula corcyra oẽs fer dom9 replerę eẽnt egrotis ac funerib9/

Medicĩa Hippocratis.

M. Varro.

obstruens fenestras hostiaq; permutans, nec non saluberrimum uentum Aquilonem nouis pate/factis fenestris ĩmittẽs, familiã et Comites suos omnes reduxit incolumes.

Laureta cõtra pe/stilẽtiam Exẽplũ cõmodi. Imp.

Cribit idem Plinius folia lauri olfactu ualere aduersus pestilẽtiȩ contagia, tã/toq; magis, si et urantur: hinc olim Cõ/modus Romanus Imperator cum ingens pesti/lẽtia Italiam uniuersam occupasset, inq; Roma/nam ciuitatem uehementius Grassaretur, Lau/rẽtũ seccessisse traditur: Vbi Laureta ꝑmulta ui/sebantur. Siquidem periti medicinȩ asserebant plurimum pollere odores laurorũ amœnãq; opa/citatẽ ad propulsandam aeris cõtagionẽ. Pleriq; unguẽtis suauissimis nares opplebant suffituq; et odoramẽtis assidue utebantur, tãq̃ meatus sen/suum illis odoribus occupati neq; admittãt aera Tabificũ Et si admiserint, tamen eum maiore quasi ui longe exuperari. ut auctor est Herodia/nus. huius pestilentiȩ mentio quoq; fit a Gale/no ĩ libris de potestate simplicium pharmacoꝝ:

Apollonius ille Tyaneus Pithagoricus phi/losophus, Quo nihil sanctius, nihil uenerabilius nihil diuinius ethnici Crediderũt: quẽ mortuis uitam reddidisse et multa perinde ac deum mira/cula fecisse cõmemorant, ephesios olim pestilen/tia laborãtes hoc ueluti alexipharmaco liberauit

Vocatis in concionem ephesiis ostendit in theatro senem quẽdam sentũ squalentẽq; ac pãnosũ Iubens ut lapidibus illum insectarentur/qui lapidare hominẽ tãto studio cęperunt/ut breui temspusculo magno lapidũ cumulo cooptus obrueret. Paulo mox lapides auferri iussit/ut quid intéremissent agnoscerẽt. Quo ut pceperat facto ille quidẽ quem se saxis obruisse crediderãt nusq̃ cõparuit/canis autẽ ꝓ homine cõspectus est uasta atq; enormi magnitudine/spumam ab ore euomẽs. Et hęc fuit expiatio qua ephesios Apollonius expiauit lueq; tabifica liberauit. Creditũ est senem illum fuisse cacodemonẽ pestilẽtię cõciliatorem / uel potius ipsum monstrũ morbũq; portẽtosum.

Canis ꝓ homine.

Hercules ille lustrator orbis Domitorq; ferarum/Cui ob admirationem uirtutis diuinos honores gręci decreuerũt/olim heleos a pestilentia liberauit obstruẽs obturãsq; euaporatiões / quę e terra pestiferę emanabant. quem gręcia alexicacon cognomento colit quasi opitulatorem ac malorum depulsorem.

Hercules Alexicacos.

Democritus Abderites ille Gelasinus cognominatus/cui cuncta mortalium negocia Ridenda eẽ uidebant/Municipes suos abderitas quondam a pestilentia liberasse fertur sciẽtię medicamẽto. Tanta est doctrinarũ uis tantaq; occasio.

Democrit9 Gelasinus.

Empedocles. Cõſimiliter Empedoclē Agrigētinū qui ex cõcordia atq; diſcordia dicebat cūcta cõſtare/Selenūcios Siciliȩ populos. peſtilētia piclitātes exorta ex ꝓpinqui fluminis fetore ac graueolentia liberaſſe tradūt: qui aquas ſalubres in aquas illas fluuiales peſtilētes īmiſit infuditq;: ex eaq; mixtura factū ē ut aquȩ uitioſȩ dulceſcerēt fierētq; innocētiores: atq; ita ſedata peſtilētia ſelenūcii tanti beneficii memores Empedocli perinde ac deo diuinos honores decreuerūt/Qui etiam demõſtrauit auxiliari peſtilētiȩ ignis quoq; ſuffitu/ut pliniana auctoritate Docuim9. Scribit diuus Auguſtinus/ut id quoq; attingā/olim locuſtaꝝ nubē ineſtimabilē in mare decidiſſe/ quib9 mortuis redditisq; littoribus/atq; hinc aere corrupto tātā exortā eſſe peſtilētiam/ut ī Africa in ſolo regno Maſiniſſȩ octingenta milia hominū perierint. Tūc uticȩ ex triginta milibus uirorū decem tātū hoīnes ſupſtites uixiſſe cõfirmat.

Verū anteq̄ diſertatio Iſta cludat/nefas eſſe arbitror preterire remedia illa aduerſus peſtilentiam cõmunia/quȩ a medicis et īprimis a Cor. Celſo cõmemorant/oportet ī peſtilētia peregrinari geſtari/ambulare ſub dio ante eſtū leniter/uitare fatigationē/cruditatē/frigus/calorem libinē. Item uitādum eſt balneū. ſudor/meridianus ſomnus/ Tunc cibus ſemel die cõmodius aſſumitur īſu/

per etiam modicus ne cruditatem moueat.

Autumat Plinius senes minime sentire pestilentiã. quod qdẽ ĩ uniuersum et/ut dici solet pla tice/ueridico oraculo dictũ ẽ/nõ ut ad amussim reuocetᷣ. Sicut cũ dicim9 mille naues isse ad Troiã numerus millenarius nõ fuit exactus/et cẽtũ uirale eẽ iudiciũ Romę. sic ergo loquutus ẽ Plinius ut ĩtelligi uellet id quod crebro et magna ex pte fit. ut scilicet senes pestilẽtia nõ ĩfestentur. sunt enĩ frigẽtis naturę/quę uix ui pestiferi morbi calorifica atq; feruẽte regelari põt. Itidẽ Hippocrates dicit id quod frequẽter fieri solet nõ id quod rarenter accidit. Interdum enim cõtingit ut senes quoq; pestilentia moriantur/sicut cõtigit Furio Camillo/quẽ senio longo cõfectũ exactaq; Etate extĩctũ eẽ pestilẽtia Liuius Plutarchusq; notificant. Senes nõ sentire pestilentiã. Camill9 mortuus pestilẽtia

Galenus Alexipharmacũ aduersus pestilẽtiã efficacissimũ eẽ dmõstrat theriacen/quę ĩstar purgatorii ignis emũdet eos et expurget/q pestilẽtię grassantis tẽporib9 eius potiõe recreentᷣ muniãturq; aduersus uiolẽtiã pestilẽtẽ/ ut nullaten9 ab hoc malo tẽtari queãt. Palladius uinũ salutarẽ cõtra pestilẽtiã qđ et stomacho pſit/sic fieri iub3. In optimi musti metreta una ãteq̃ ferueat absinthii tũsi octo uncias lĩteo ĩuolutas dimittis/exactis xl. dieb9 curabis auferrĩ/id uinũ lagenis cõdis et uteris. Theriace. Vinũ cõtra pestilentiam.

D E Terręmotu et peſtilētia hactenus dic‑ctū ſit: nunc quoniam Galeni frequens mētio facta eſt, nō erit alienum quędā ſubtexere, quę partim mendoſa partim obſcura in libris nobiliſſimi medicoꝝ dep̄henſa corrigeē et illuſtrare fuerit operępretium, ut ita ſtudioſis tāti ſcriptoris quodam quaſi adminiculū p̄beamus, ſitq; id uelut huius opuſculi auctariū. Hęc autē tāq̄ apud aures eruditiores compendiaria īterpretatione percurrā nullo ſeruato ordine, nec enim hiſtoria ſcribitur, ſed indigeſte et indiſtincte Annotamenta iſta cōdidimus, prout ex memorie prōptuario res queq; deprompta ſeſe offerebat. Et ne moroſior ſit prologus q̄ interpretatio hinc ordiemur.

Craſis cōplexio Cōſtitutio.

G Alenus in micro techni bona inqt Craſis hoc ē cōſtitutio, ut diceē didicimus A maioribus noſtris, ſiue cōplexio corporis, ut corrigimur a recētioribus medicis, ea ē ut regula polycleti. Itē ī libro de optima Cōpoſitione corporis, Corpus īquit bene cōpoſitū tale eſt qualis polycleti regula exiſtere dicebat᷑. Itē in primo cōplexionū laudat regulam polycleti, Quāuis in codicibus impreſſis fere ſemper polycretus legatur. Queri ſolet a ſtudioſis quę ſit iſta regula Polycleti, Cuius tā frequens mentio eſt apud Galenū. medici recētiores non paꝝ multi

Regula policleti.

opinant̃ polycletũ fuisse medicũ seculo prisco/q quãdã quasi regulã legẽq; posteritati tradiderit/ ad quã perinde ac scopon et signũ dirigenda eẽt cõplexio corporũ ac uita uictusq; mortaliũ. Ta/ le autẽ interp̃tamentum q̃ ridiculum sit et nuga/ torium nemo nõ bene litteratus agnoscit. Sed omissa aliena insectatiõe/quod semp̱ a moribus meis et libellis lõge abfuit/institutũ propositũ candido stilo exequamur.

Polycletus sicyonius ĩter statuarios siue signi/ fices nobilitatus fecit statuã Aeneã adeo absolu tã cõsumatãq;/ut artifices id simulacrũ Cano/ na appellauerint liniamẽta artis ex eo petentes/ Velut a lege quadã: Canon enim gręce regula ẽ. auctor Plinius in. xxxiiii. hinc Galenus scitissi/ me exigit dilaudatq; cõplexionẽ siue constitu/ tionem corporis Ex omni parte perfectã: sicuti erat Canon polycleti. Quo ueluti Archetypo et lege ac regula usi sunt posteri artifices statuarũ: Fuerat autem fidi interpretis officiũ nõ aliter in/ terpretari/ q̃ ut gręco uocabulo canon polycleti diceret̃: qui dũ uoluit ꝓ Canone polycleti regu/ lã dicere/discessit a regula et lege bene ĩterp̃tãdi.

Signifex polycletus.

Canon polycleti

IN libro de sequela animę ad corpus. In ab/ ditis inqt imprudẽtes multi/ Tales athenis pau ci. locũ mẽdosum sic emẽda. In abderitis ĩpru/ dẽtes multi: Nãq; abderitę populi sunt Thracię

Abderitę Stolidi

stolidi et insipiẽtes seculo prisco iudicati. Quod et Victruuius docet ĩ septimo/a quo dictũ ẽ/ui/deam⁹ ne apaturii scena efficiat et nos alabãdos aut abderitas/hoc ẽ fatuos et insipiẽtes ac mẽtis excordes. hinc epigrãmatista significare uolens brutũ insensatum et neuo stoliditatis ĩfectũ de/center inquit/abderitanę pectora plebis habes. Quinetiã. M. Tullius quadã ad atticũ epistola taxãs cõsiliũ Põpeii tã q̃ ĩsipiẽs et ĩcõsultũ mor daciter dixit/Id est αβδηριτικον/ueluti uox ꝓ/uerbialis sit abderiticon ꝓ fatuo ĩprouido et in/sulso. ad hęc cũ Democritus ille magnus mirã/dusq; philosophus fuerit abderites/ Gẽitusq; sit sapientissimus ĩ patria ĩsipiẽtiũ/merito et scite dixit Satyrographus ĩ ipsius Democriti laudẽ/cuius prudẽtia mõstrat summos posse uiros et ma/gna exẽpla daturos ueruecũ ĩ patria crassoq; sub aere nasci. nõ lõge dissimile ẽ illud Apuleianum ex apologetico/apd̃ socordissimos scythas Ana/charsis sapiẽs natus ẽ. Apud Atheniẽses Catos melecides fatuus.

Abderiticon.

Sapiẽs apud insipientes

In sexto de interioribus sic scriptũ ẽ/ Quẽdã uidi ministrũ regis cuius officiũ erat Tyrũ cape quodã tẽpore morsum a tyro fuisse: Quẽ iussi tyriacã accipe/qua sumpta factus ẽ boni coloris/ q mutatus fuerat ĩ prasinũ: Itẽ in tertio/ animalia frigidiora ꝑ hyemẽ ꝑꝑ aeris frigiditatem ueluti

mortua ꝑmanēt, similiter Tyri q ſi manibus ca-
p ant́ minime mordēt. Itē ī eſtate uidem⁹ Ty-
ros et maxíe ī canicularibꝰ diebus rabioſos. hoc
potiſſimū ī loco corrigēdus ē error publicus opi Error pu
nātiū Tyrū dici ſpecialiter aīal quodā, cui⁹ mor blicus de
ſus ſint uenenati, a quo tyriaca quoq; noīata ſit. Tyro.
Quoꝝ opinionē refellere ītereſt uitę, cū ad rē me
dicā maxíe ptineat. tyrus, quatenus loquimur
de aīali nec gręca nec latina dictio ē. uerū θηρ a θηρ.
gręcis generali uocabulo fera, και τα θηρια ferę θηρια.
noīnant́ et beſtię: quo noíe ut īqt Suidas ea ma-
xime ſignificant́, quę morſu nocēt, ut ſunt ui-
perę, ſerpētes et phalangia. ſic enim uocāt arane-
os quoſdā, quoꝝ morſus eſt aſperrimus. Gale- Phalāgia
nus ꝓpe peculiariter appellatiōe θηρων uipas ui-
det́ accipe, Vnde et theriace nūcupata, ſic enī et Theriace
ſcribēdū et ꝓnūciādū ē. nec nō θηρεσ hoc ē the- Vnde.
res nō tyri legēdū. eſt aūt theriace nobile illud ac
celebratū medicamētū ex eo dicta, quod medet́
morſibus Των θηρων. i. uipaꝝ. auxiliaturq; cō-
tra uenena beſtiaꝝ. uel qđ ex carnibus θηρων. i.
uiparū cōficit́. Quod et ipē Galenus euidenter
oſtēdit Docēs theriaces cōpoſitionē. Siqdē a ca-
pite et a cauda θηροσ. i. uipę qterni digiti āputāt́,
mēbrana detrahit́, et una cū adipe īteſtia quoq;
eximunt́: reliquū corpus ī aqua dulci cū ſale et
anetho coqt́: mox pāe ſimilaginis purgatiſſimę

cõmixto in umbra seruantur: fiuntq; Trochisci
medico effectu ad plura malorum genera mira/
biles. Estq; hoc pharmacũ ut græci uocitant ἀλε
ξιτήριον σωτήριον καὶ ἀλεξίκακον.i.auxiliatori/
um salutare atq; malorum discussorium. Plini9
noster nec id omisit:quid enim illi omissum est?
Trochi/ sci pastilli Qui quos Galenus cæteriq; medici Trochiscos
uocant ipse pastillos appellat/Cuius uerba ex li/
bro undetrigesimo subiiciam quę sunt hęc. Fi/
unt et ex Vipera pastilli/Qui Theriaci uocantur
quaternis digitis utrinq; Amputatis/exẽptisq;
interaneis et liuore spinę adherente/reliquo cor/
pore ĩ patina ex aqua et anetho discocto/spinisq;
exemptis et addita similagine/atq; sic in umbra
siccatis pastillis:quibus ad multa medicamenta
utuntur:idem alibi tradit quosdam uiperis uti ĩ
cibis quas quatuor digitorũ mensura utrinq; p̃/
Antoni9 musa. cisa exemptisq; interaneis discoquũt in aqua aut
oleo sale et Anetho. Antonius musa augusti Cę
saris medicus cum incidisset insanabilia ulce/
ra Viperas edendas dabat/miraq; celeritate p sa/
nabat. Quoniã autẽ diximus a gręcis p̃cipueq;
a Galeno pharmacon salutare crebro nominari
alexiterion/sic quoq; e diuerso ab eodẽ sepissime
Deleteri/ on. dicit̃ Deleterion hoc ẽ δηλητήριον/quod pni/
ciale ẽ atq; mortiferũ:quale gręcis quoq; uocibꝰ
Iuli9pol/ lux. ut docet Iulius pollux appellat̃ ὀλέθριον καὶ θα/
νάσιμον.

Libro tertio de Alimentis insciti ssime peccat interpres/qui dum uerbū ex uerbo conatur exprimere /et uerba obscurauit et sensum. Quodq; uno uocabulo. latino planissime atq; elegātissime dici poterat/ Id implicauit insulso barbaricoq; interpretamento. sic enim ait. In selachiis mollem carnem habēt stupor et turtur. Itē mox paulo / maxíe hoc existit in stuporibus ut duriores sint in mediis partib9. Quod genus pisciū Galenus cęteriq; gręci scriptores appellant ναρκην/id interpres inepte nimis uertit in stuporē/propterea ꝙ gręce ναρκη dicitur stupor. Vnde narcotica dicta medicamēta/Quibus utimur in sectione mēbrorum quasi stuporem inducentibus/ut citra sensum cruciatus fiat sectio. Sed si latine loqui uoluisset torpedinē dicere debuerat. Namq; a Plinio nostro et cęteris Torpedo nominatur hic piscis / Cuius est peculiaris illa potentia/ut si uirga tāgat̃ etiam procul et e longinquo lacertos quāuis pręualidos Torpescere faciat. Et pedes quālibet ad cursum uelo ces alligare tradatur: aura uidelicet quadam sui corporis et odore hunc torporem afferēre. Quin etiā pisces torpedini adnatantes obtorpescunt/ quos illa mox corripit. Cui9 iecori teneritas nulla p̃fert̃. Pręterea cū apud gręcos τρυγων turtur uocet̃/interp̃s τρυγωνα uertit ĩ turturē. ego pa/

Narce

Narcotica.

Torpedo narce.

Trygon pastinaca

ſtinacã dixiſſem ſequutus Plinium/qui ſic ſcri/
bit in nono. Sed nullũ uſq̃ execrabilius q̃ radius
ſup caudã eminẽs Trygonis quã noſtri paſtina/
cam appellãt:qui arbores ĩ fixus radici necat/ar/
ma ut Telum pforat. Idem ĩ.xxxii. refert nihil
in mari uenenatius eſſe paſtinaca. Hinc letalis et
mortifera dicit̃ ſcire ab Auſonio ſcribẽte/leta/
Ambro/ liſq; Trygon moleſq; plateſſę: Ambroſius tamẽ
ſius ĩ ex/ adminiculum quaſi quodam pręber interpreti
hamero. Galeni/q et ĩpe hũc piſcẽ turturẽ appellat ſic ſcri
Aculeus bens ĩ quinto Exhameri. Quid loquar turturis
turturis. aculeũ et hũc mortuę/ſicut enĩ uipereos qs calca
uerit renes dũ taxat/grauiusq̃ uenenum nocere
phibetur/et ĩ medicabile uulnus ſerpere: ita etiã
turtur aculeo ſuo mortua ampliusq̃ uiua piculi
afferre memoratur. Quod autem Galenus in ſe/
Selachia lachiis numerat torpedinẽ et paſtinacã ſcito ſela/
chia gręco uocabulo dici quędã genera piſcium
quę noſtri cartilaginata ĩterp̃tant̃. Oĩa autẽ hęc
ſunt carnoſiora/et cũ cęteri piſces ſint ouipari.i.
Ouiparũ oua pariãt/hoc genus ẽ uiuipaꝝ hoc ẽ animal pa
Viuipaꝝ rit/ Excepta ea quã ranam uocãt. Primus Ari/
ſtoteles hoc nomen impoſuit huiuſcemodi piſci
bus. Ideo autem σελαχη Selachia nominant̃
qa noctu ſplendicãt/quaſi σελασ εχουσι Ideſt
ſplẽdorem habeant. Quidam autumãt ſelachia

appellari ex eo qđ lepidas λεπιδας idest squā/mas non habeant / siquidem id genus piscium squāmis caret. hoc sensit suidas scribens σελαχια οσα λεπιδα ουκ εχει. Idest selachia esse quęcūq; squāmam non habēt / ut sunt inquit ναρκη και τρυγων ουδε ωοτοκα. Idest Torpedo et pastinaca / neq; ouipara sunt.

In libris de interiorib9 minutulus quidē ē error / sed quē aures dolatorio eruditionis tersioris leuigatę ferre non possint. nam sepicule leges gomorea poni pro gonorhoea / sicut apud ecclesiasticos irroborauit mēda consimilis / apud quos Gomorei leguntur / q Gonorhoei sunt appellandi. Est autē Gonorhoea / ut ipso nomine ostēditur / fluxura geniturę siue spermatis / et gonorhoei dicūtur semine fluentes. Videlicet hi / quibus sponte genitura fluit quod morbi genus anceps est et periculosum atq; plerumq; mortiferum / nisi citissime succurratur. Gonorhei ex Religione iudeorum ut docet Iosippus itemq; leprosi arcebantur a templo / Consimiliter apud Galenum inter genera arborum ponuntur Dictione mendosa modo Alcadres modo acacrades / cum utrobique legendum sit Achrades. sunt autem Achrades

Gonorhoea.
Gonorhoei

Ex genere pirorum / de quibus Dioſcorides in
prío ſic refert ηδε αχρασ. ειδοσ εστιν αγριου
Dioſcorides. απιου βραδεωσ πεπαινομενη. Ideſt achras
ſpecies eſt piri ſilueſtris ſero matureſcẽs: Vim ha
bet aſtrictoriã et ut idem tradit in ſexto εξ ξυλου
αχραδινου Ideſt ex ligno piri achrados mira/
bile remedium eſt aduerſus uenena fungorum:
Columella quoq; achrados piri meminit libro
de cultu hortorum illo uerſu / achtados aut pru/
ni lapidoſis obruta pomis Gaudet. Illud utiq;
dignum memoratu quod Plutarchus refert in
problematis/pueros argiuorum quodam feſto ꝑ
iocũ ſeſe βαλλαχραδασ appellitare uiciſſim
ſolitos: Tãq̃ achradibus piris aliti nutritiq; prío
fuerint. Siquidẽ ferunt achrades primum grę/
cis in peloponeſo fuiſſe cognitas: cũ pelopone/
Apia pelopõeſus ſus ob id apia diceretur. απιοσ enim gręce pirus
dicit̃. Vnde apii achradeſ mutato nomine appel
lati ſunt. Plinius quoq; tradit peloponeſum an/
te Apian appellatam: nec hoc quidem ꝑ̃termit/
tẽdum eſt quod gręci ſcriptores litteris prodide
rũt. Thraſibulus q cõtradicere debebat lacede/
moniis oblitis induciarũ et amicitię / mox mu/
Exẽplũ thraſibuli. neribus corruptus ſimulauit ſe comediſſe αχρα
δασ hoc ẽ pira ſilueſtria/ Et propterea nihil lo/
qui poſſe. dixit enim αχρασ επεχει την γα/
στεραν Ideſt achras cõtinet uẽtrem.

X his minutulis in Galeno mendis et
illa sunt/hyporemia et Geforia.et apor
gi et ydrophorbia:p hypenemia/et ze/
phyria/et apogei/et hydrophobia.quę singillatī
explicāda sunt/ut pro uirili parte succurram9 stu
diosę iuuētuti. Hypenemia dicuntur gręco uo/
cabulo oua/quę aues aliquot sine coitu masculi Hypene/
progignunt.latine una dictione haud quā̄q in/ mia Oua
feliciter subuēranea appellant̄. Albertus magnus Subuēra
Doctior q̄ elegantior oua uenti nūcupat:ex uē/ nea.
to enim putāt ea generari / qua de causa etiā ze/
phyria nomināt̄/quoniā zephyro flāte/quē no/ zephyria
stri fauoniū uocāt/p uer maxīe fiūt:quo etiā ma
ritantur cūcta ex terra uiuiscētia: Hęc autē oua
hypenemia/ut docet Plinius in decimo/irrita st̄
et sterilia et minora ac minus iucundi saporis et
magis humida.et ut auctor est Aristoteles in se/
xto de aīalibus pariunt Genus id oui plures A/
ues /ut Gallinę perdices. Colūbę pauones/An/
seres.chenalopeces. Cōcipiunt autē ea fœminę
mutua inter se libidinis imaginatione. Idem ait
Zephyria nominari Eo quod uerno tēpore fla/
tus illos fecūdos ex zephyro:qui ut diximus fa
uonius dicit̄ a nostris:recipere uideant̄. Sed iam
preuertamur ad apogeos.q sunt uenti e terra cō/ Apogei.
surgentes / Vnde et nomen. Nam si uerbum la/
tinū uerbo gręco reddere uolueris/iterpretari po/

teris ab terraneos:qui/ut Plinii uerbis utar / cũ e

Tropei. mari redeunt Tropei uocant̃. si pergũt apogei. de his Aristoteles Copiose et subtiliter differit quęrẽs libro ꝓblematũ decimo septimo/Cur tro pei uenti quos uersarios interpretant̃ de mari spi rare soleãt: quos ait apogeis esse cõtrarios. Tro/

Hydro/ phobia. peus tãq̃ reuersio apogei ẽ. supest hydrophobia quę latine dici põt aquę metus/quã Galenus p/ niciosissimã egritudinũ esse testat̃. Dioscorides libro septĩo πάθος ὑδροφοβικὸν appellat. Idq̃ cum spasmo et rubore totius corporis maxĩe to tius oris dicit accidere/fit aũt ex morsu canis ra/ biosi p estus pręcipue caniculares: quę gręca di/

cynocau mata. ctiõe cynocaumata nũcupant̃. hoĩnibꝫ ita mor/ sis /ut ĩquit Plinius ĩ octauo/letalis ẽ aquę metꝰ idẽ ĩ.xx.nono hydrophouos appellat ĩpos ho/ mines potũ aquę expauescẽtes ex morsu rabidi

Hydro/ phoui canis. Quod miserimũ morbi genus ẽ ut ĩquit Cor.Celsus: In quo simul eger et siti et aquę me tu cruciat̃. Quidã hoc morbo affecti Gallinace/ os se esse credentes canũt. In canis rabidi morsu Tuet̃ a pauore aquę capitis canini cinis illitus uulneri. De hac hydrophobia intelligi uoluerũt

Ouidius duo nobiles poetę sulmonẽsis et cordubensis. Quorũ alter ait/tollere Nodosam nescit medi/ cina podagram.

Nec formidatis auxiliatur aquis.

Alter in sexto pharsalię canit.

Non spuma canū quibus unda timori est. Lucanus

De hydrophobia et nos copiose opinor ac diligenter Annotamenta confecimus in Apuleianis commentariis.

In decimo περι απλων idest de simplicibus capite de uelleribꝰ sic scriptū uulgo legit. utilitas prouenit ex uelleribus pp ysopū. Itē lota uellera nec detinētia ysopū. tu corrige et sinceriter lege, oesypū siue esopon, Q d est medicamentū ex sordibus lanę ouillę Cum pīguitudīe cōfectū. sed quomō id fiat docet copiose Plinius, Cuius uerba subscripsi Ex uigesimo nono, Quę sunt hęc. Quin ipsę sordes pecudū sudorq; feminum et alarū adherentes lanis, Oesipon uocāt, inumeros ꝓpe usus habēt. In atticis Ouibus genito palma. fit pluribꝰ modis, sed ꝓbatissimū lana ab his ptibꝰ recēti cōcerpta aut qbuscūq; sordibꝰ, succidis primū collectis, ac lēto igni ī ęneo uase subferuefactis et refrigeratis: pīguiq; qđ sup natat collecto ī fictili uase, Iterūq; decota priorī materia, quę pīguitudo utraq; frigida aq̄ lauatᷣ, et ī līteo siccatᷣ ac sole torretᷣ, Dōec cādida fiat ac trāslucida. Tū ī stagnea pyxide cōditᷣ, ꝓbatio aūt ut sordiū uirꝰ oleat et manu fricāte ex aq̄ nō liquetᷣ, sed albescat, ut cerusa, oculis utilissimū Erosis et duris gēis, āgulis scabrosis

Oesypū quid.

Plinius

Et lachrymātib9: ulcera nō oculoꝝ modo sanat sed oris ēt et genitaliū Cū anserino adipe: Hęc Plinius/q cū sit uberrimus poetaꝝ cōmētator et griphoꝝ explicator/imittit lucē uersibꝰ Nasonis alioq subobscuris/quos hic subiiciā ex libro ter/tio de arte amandi.

Locus Ouidii

Esopa quid redolēt quāuis mittant̄ athenis/
Demptus ab īmūdę uellere succus ouis.

Item in primo de Remedio.

Pyxidas inuenies et rerum mille colores/
Et fluere in tepidos Esopa lapsa sinus.

Ab oue aūt dictū est oesypū quā gręci οιμ uocāt quasi οιοσ ρυπ ομ idest ouis sordes.

Dioscorides

Dioscorides et ipse ī secūdo Vbertim expli/cat quō fiat Aesypū: Quod ut ipsius uerbis utar λεγεται εκτωμ υσυπηρωμ εριωμ λιποσ. i. dicit̄ pinguedo ex lanis succidis.

IN libro de tenuāte dicta frequēs mētio ē ypotrimatū/et quodā loco ait/uti fre/quēter huiusmodi ypotrimatibus iu/bebā: medici recētiores sicut īfinita alia ita hoc quoq; tā nesciūt q̄ scire cōtēnūt. sunt aūt ypotri/mata et trimata non magno sane discrimine dis/sociata. siquidem ut gręce dicit̄ τριμμα εστιμ διαρωματωμ πωμα. i. trimma est potio ex aromatibus cōcinata. ypotrima uero obsoniū ē ex dactylis palmaꝝ et melle aliisq; quibusdam

Ypotrimmata Trimata quid.

cōdimētis. Aristophanes βλεπων υποτριμ-μα Fiūt yporrimmata ex Turdis et perdicibus et eiusmodi auib9 scitissimi saporis. Apici9 ypo-trima i gn̄e cōdimētario pōit sic fieri docēs, pip ligusticū mentā aridā nucleos pineos uuā passā cariotā caseū dulcē mel acetū liquamen uinum oleū defrutū misces. ligusticū ut obiter Apicia-nus uerbū explicē, herba ē hortēsis: a liguria ap-pellatū, ubi gignit laudatissimū. De quo Plini9 libro undeuigesimo, ligusticū siluestre ē i ligu-rię suę mōtibus serit: ubiq; suauius satiuū, sed si ne uiribus, panacen aliqui uocant. nulla fere con ditura fit sine ligustici cōdimētis apud Apiciū, in cuius mētionē quoniā aliud agētes transeū-ter icidimus, nō erit ab re litteraria enarrare qd sit apud eūdē crebra mētio copadiaꝝ, qua ī re hallu cinant eruditi. scito copadias siue copaidas dici anguillas a copaide lacu boeotię ī quo anguillę magnę gignūtur, auctor Suidas: docet idē Api-cius patinā de apua cōdiri. scito Apuā quoq; pi-scē eē, quē gręci αφυεν uocāt, Quia ex hibri na-scitur. qui gręco uocabulo dicit αφυη. paroimia idest, puerbium apud gręcos celebratur αφυα εσ πυρ idest apua in ignen de his quę citissime Terminantur. Constat enim aphyan ocissime percoqui, immo ut gręci dicunt ιδουσα το

Ligusti-cū qd

copaides

Apua

αφυα εσ πυρ.

πυρ μονον εψεται idest spectans ignem tantum coquitur. Consimile est illud Augusti: Celerius q̃ asparagi coquantur: Plinius tradit Garũ quod liquoris gen⁹ ẽ cõfici cępisse ex inutili pisciculo minimoq; apuã ĩquit nostri aphyen gręci uocãt: quoniã is pisciculus e pluuia nascitur. Aristophanes ενικωσ idest singulariter dixit aphyan. uerũ ĩ frequẽti gręcoꝝ usu ẽ ut πληθυντικωσ dicat᷑. olĩ Nicomedẽ cupido cępit edendi aphyas: sed cũ esset ĩ mediterraneo ꝓcul a mari: nec ob id res eẽt ĩ prõptu: Apicius ad leniendã Regis appetẽtiã Id cõmẽtus ẽ. Rapa studiose pręparauit secans in frusta: adeo solerter et scite ut aphyas imitari ac representare uideretur. Coxitq; in oleo infundens salem: papauer ĩspergens: et ita soluit desiderium illud regis Nicomedis.

Exẽplũ Nicomedis. Cõmẽtũ Apicii.

In libris qui meti ĩscribuntur: quibus mẽbratim medicina decurrit: frequens mẽtio ẽ Croco magnetis dictione adulterata et subditina. nã legendũ semp est Crocomagmatis: ẽ aũt Crocomagma ut ĩterp̃tatur. Cor. Celsus: quasi croci recremẽtũ et fex: quod in malagmatis aliisq; medicamẽtis est efficacissimũ. Et ut auctor ẽ Dioscorides δυναμιν εχει σμηκτικην των επισκοτουντων ταισ κοραισ ουρεκτικην μαλακτικην

Croco magma. Dioscorides.

πεπτικὴν θερμαντικήν. Idem tradit Croco/magma fieri ex unguēto crocino/de quo Plini⁹ noster hęc ī uigesimo secūdo. Collyrio uni no/men dedit ex eo quoq; ex p̄sso unguēto crocino quod Crocomagma appellant.

Idem pluribus in locis mentionē facit lapi/dis heraclii: sed ubiq; perperā legitur/modo he/radius modo heraclitus. est autē lapis heraclius magnes in celebri gręcoꝝ prouerbio/a quibus di citur ἡράκλεια λίθος. heraclius lapis de his/ qui ad se omnes trahūt: ut magnes trahit ferrum. uo catur autem heraclius ab heraclia ciuitate lydię/ uel ut alii tradunt/ Magnesię: ubi laudatissimus Magnes gignitur/unde et nomen. Quod et Lu cretius euidenter ostendit his uersibus.

Lapis heraclius.

Quem magneta uocāt patrio de nomīe Graii/
Magnetum quia sit patriis in mōtibus ortus.

Magnes unde.

Plinius sentit ab inuentore armentario inditum magneti nomen. Magnes inquit appellatus est ab inuentore. sideritin quoq; quia tenet ferrū ap/pellāt. nam gręce σίδηρος dicitur ferrū. Idem Plinius ait Et a quibusdam lapidem heraclium nuncupari/ ęthiopicoq; laudem summam dari/ pondusq; argento rependi. hinc illud Silii di/gnum memoratu.

Sideritis

Sili⁹ Italicus.

Venere ęthiopes/gens haud īcognita nilo

Qui magneta secant. solis honor ille metalli
Intactum Chalibem uicino ducere saxo.

a Pud eundem multifariam et quasi saltuatim atque ex interuallo occurrunt errores prope infiniti uocabulorum: Ex quibus insignia quędam maximeque notabilia operępretium sit attigisse. omnia enim quis possit? Cum prope sint inexplicabilia et iusto uolumine enarranda/in Isagogico hoc est introductorio uirtutes siue potentię quatuor naturales mendosis dictionibus percensentur. nam ponitur celtica pro elctrica ελκτικη idest attractoria. Catelica pro Cathectica καθεκτικη Idest retentatrix. Allete pro αλλοιωτικη Idest digerens. apropitica pro apocritica αποκριτικη Idest expultrix/Vulgo attractiuam retentiuam digestiuam Expulsiuam appellitant. In libro de sectis/ Quē quidam Plutarcho assignant/ Diascorion legitur pro Diascorodon. hoc est medicamentum ex alliis. gręci enim το σκοροδον allium uocāt. και το σκοροδιον allii purgamentum. nostri sicut Columella et Plinius inter pulmentaria Rustica celebrant Aphroscorodon quod est genus allii grandioris incrementi/quod quidam Vlpicum uocant. De quo Plautus/ Plenior es Vlpici q̄ Romani Remiges.

Virtutes naturales

Diascorodon.

Vlpicum

In eodem libro de sectis Diacrosimos dictio fu/tilis et ridicula ponitur ꝑ Diacrõmyon/quo si/gnificat̃ medicamẽtũ ex cepis. nã το κρομμυ/ Diacrõ/ον greci cepã uocãt. hic ꝓuerbiũ celebre est κρομ myon. μυα εσθιειν. i. cepas comesse ꝑ eo quod ẽ iubeo κρομμυα te flere. Altera quoq; παροιμια. i. prouerbiũ grę εσθιειν. corũ ẽ κρομμυων οσφραινεσθαι. i. cępas olfa/cere. de his qui flent. ferunt alyattẽ lydię Regẽ olim misisse nũcium ad Biantẽ philosophũ unũ ex septẽ Sapiẽtibus: ut ad se celeriter ueniret/qui dixit. εγω κελευω αλλυαττη κρομμυα εσθιειν Idest iubeo alyatti cępas comedere/Quod sym/bolicos signat illi plorãdũ eẽ. Apud eundẽ Ca/chosia legit̃ ꝑ cacexia/quę dictio significat ma/lã corporis habitudinẽ. Cor. Celsus in secundo/ Malus corporis habitus/ cacexiã gręci appellãt/ Vnde et cachectici dicti/quorũ corpus macie cõ/ficit̃. Quoꝝ meminit Et Plinius noster in trige/simo secũdo. E diuerso Euexia dicit̃ bonus cor/poris habitus/ Et euectici q sunt corpore bene ha/bito ualẽtissimaq; corporis cõstitutiõe roborati.

Cacexia. Cachectici. Euexia

In tertio Meri perperã legit̃/ad ozenam ĩ suf/fla per symponẽ/tu corrige p siphonẽ. sunt enim siphones fistulę υποκοριστικωσ siphũculi. Qđ hoc ĩ loco ꝑcipit medicamẽtũ adhibẽdũ esse per siphonẽ ad ozenã/quod morbi fetẽris nomẽ est in naribus/Alio i loco dixit pharmacũ suffla per

Siphones Ozena.

Syringia syriga idest p siphonē siue fistulā. Quę gręco uocabulo σuριγξ noīatᷣ. Plinius quēdā calamū uocari tradit syringiā/quia utilissimus sit fistulis faciendis: Qui totus cōcauus ē/nihilq; habet ītus Cartilaginis. Idē l.xxxii.na. historię scribēs de sāguisugis īqt/ergo sugētia ora forficibꝰ pcidūt ac ueluti siphonibus defluit sanguis: Itē ī secundo/aqua terrę pōdere expressa siphonū modo emicat. pcipit. Cor. Celsus his qui tarde cōcoquunt et qui noctu sitire cōsueuerunt/ut p siphonē bibant hoc est ut ipse met edocet/ per tenuem fistulam: Ex hac translatione decenter exiit illud Satyricum in fęminarum obscenitates mordacissimum/effigiemq; Deę longis siphonibus implent.

Cor. Celsus. per siphonē bibendum

In libello de uinis scaturiūt mēdę in nominibus uinoꝝ generosoꝝ/siqdē falarinū legitᷣ p falernū/anisinū p aruisiū. de quo Virgilius/uina nouū fundā calathis aruisia nectar. Galarianū p gauranū: Etcubū p cecubū. Glesteos/idest mixtū p gleucos idest mustū. et enī gręci τo γλευκοσ mustū uocant/unde quodā uini genus medīū īter dulcia aigleuces appellāt idest semp mustū/Cuius et Pliniꝰ meminit/Columella quoq; oleum gleucinū prędicat quod fit p uindemiam mixtura olei et musti recētissimi una cum condimentis aromatum.

Gleucos

gleucinū oleum.

Eunumerare nemo posset q̃ sępe apud Gale- num Disnia et ortomia legatꝰ ꝑ dyspnoea et or- thopnoea utrũq; uitiũ in spirãdi difficultate cõ- sistit, et inde nomẽ: modica est dyspnoea neq; ex toto strãgulat, cũ uero eger spirare nisi recta ceruice nõ põt, tũc appellatꝰ orthopnoea. hic dyspnoici et orthopnoici dicti talibus morbis obnoxii. suspiriosos nostri uocitãt, et ipsum morbũ suspiriũ, quo cũ uexaretꝰ Seneca satis apte inquit dici suspiriũ põt, aitq; decenter hoc ualitudinis genus esse animam agere. Dyspnoea. Orthopnoea Suspiriũ

Idem ait in libro de moribꝰ. incurrat Siriasin Tu lege Satyriasin, ẽ aũt satyriasis cõcitatio immodica libidinis, Quã et Satyrion uocant: quã Dioscorides tradit et priapiscon appellari. Hinc herbę Satyrio est nomẽ quę facit appetẽtiam ueneris, habetq; hanc uim cõcitatricem. recẽtiores medici et interpretes Auicẽnę priapismum uocant: Posses etiã non ĩscite siriasin legere, Quoniam siriasis morbus ẽ infantiũ et quędã quasi Exustio, uel ut alii autumant distillatio, de qua Plinius. xxxii. Siriasis infantium spongia frigida Cerebro humefacto rana inuersa ad alligata efficacissime sanat. Nomẽ inditũ est uel a sirio stella ĩ ore caniculę feruẽtissima, uel a Siris cauernis: Quia circa cerebri Cauernas fiat ĩflãmatio. ego tamẽ existimo hoc ĩ loco Galeni nõ siriasin Satyriasis. Priapiscos Siriasis

legédũ esse, sed satyriasin, prout docuim9: Eo q magis, quod ĩ eodẽ loco post Paulo ait Satyria-sin fieri ĩ pueris ex aspectu puellę. qđ nimirũ re-ferendũ ẽ ad rei uenerię cõcitationem.

Q Voniã paulo ante ĩcidimus ĩ mẽtionẽ Auicẽnę ĩter medicos celeberrimi, corrigamus apud eũdẽ q̃si trãseũter dictio-nẽ ĩscitissimã charonia, quę dictio cũ futilis sit et nibili, ꝓ ea substitues Chirõia, sunt aũt Chirõia ulcera insanabilia, nõ tã ex eo dicta, ꝗ chiron ea

Chironia sanauerit, q̃ ꝗ passus sit. Fuit quidẽ chiron ĩ me-dicina ꝑstãtissim9, ut pote q herbariã et medica-mẽtariam ĩuenerit: a quo cẽtaurion et chironion

Chiron. herbę cognominant̃. Hic olim cũ Herculẽ susce pisset hospitio atq; arma herculanea ptractaret, sagitta excidit in pedẽ, ex quo uulnere factũ ẽ ul-cus insanabile atq; ita obiit mortẽ. Vnde puer-

χειρω-μιομ ελκοσ. biũ χειρωμιομ ελκοσ. i. chironiũ ulcus de ulceri-bus insanabilibus. Plinius in. xxv. autumat chi-ronem ex eo sagittę herculeę uulnere cõualuisse, Curatũq; eẽ herba cẽtaurio: quã aliq ob id chironiũ uocauere. Ouidi9 ĩ fastis memorat Chironẽ occubuisse ex ictu sagittę, quę erat ĩfecta lernęę sanguĩe echidnę, et ita receptũ ĩ cęlũ factũ eẽ sa-gittariũ: inibiq; cõmeminit historię his uersib9.

Dũq; senex tractat squalẽtia tela uenenis
Excidit, et leuo fixa sagitta pede est.

Ingemuit Chiron traxitq; a corpore ferrum
Et gemit alcides hemoniusq; puer.

Enarremus id quoq; quid sit apud eundē Auicēnnam lutum sigillatū, quod in codicibus Galeni dicit terra sigillata, cuius tā frequēs mētio ē apud utrūq; tā multiplex usus ī medicamētis, tā efficax uis in antidotis. quę in medicina tā pclara res habet: Scito igitur eē quādā speciē rubricę, quā terrā lēniam uocāt colore minio pximā. Quę in īsula Lēno nascebat, unde et nomen, Multū antiquis celebrata ut īqt Plinius ī. xxxv. Venūdabat hęc nō nisi signata, unde et sphragidem appellauere. σφραγισ enim gręce dicit sigillū siue signaculū. hic interpretes Auicēnę lutum sigillatū, interpretes Galeni terrā sigillatam parū feliciter uerterūt. Cur aūt dicat Plinius signatā hanc rubricam lēniam uenūdari solitā, nō erit abre id fusius explicare, ut tribꝫ pariter scriptoribꝫ Galeno Auicēnę Plinio una opera opem ferā, et tenebricosis locis lumen infundā: ī īsula lēno sacerdos Dianę rubricā terrā ex antro quodā effossā reuerēter post pacta sacrificia deportat ī urbē, eāq; aqua admixta píguē ac lutosā efficiēs Vbi ē diligēter cōcinata signo Dianę sacro obsignat, et mox ita uenūdat. Dioscorides refert in qnto, terrā lēniā misceri cū sāguíe caprino, Eāq;

Lutū sigillatum
Terra sigillata.
Lēnia
Sphragis
Vnde

ſphragida uocari. Galenus libro nono ſimpliciũ memorat ſe ſphragidis huiuſce noſcēdę cã nauigaſſe ĩ ĩſulã lẽnõ/qua ĩ re ſequut⁹ ẽ ueſtigia magnoꝝ phõꝝ:q diſcẽdi cã luſtrabãt orbẽ terraꝝ/penitiſſimaſq; atq; ignotiſſimas gẽtes penetrabãt. ſicut tẽporibus priſcis Pythagoras empedocles. Democrit⁹ et Plato ad magiã diſcẽdã nauigauere pegriatiõib⁹ ſuſceptis. quã reuerſi pdicauerũt atq; ĩ arcanis habuerũt. cõſimiliter Apolloni⁹ tyaneus gymnoſophiſtas ĩdoꝝ/phõs ęthiopũ/ſacerdotes ęgyptioꝝ acceſſit et inſpexit et collocutus ẽ. nã ut ĩqt ueriſſime Seneca/hoĩni tãdiu diſcẽdũ ẽ q̃ diu neſciat ĩmo q̃diu uiuat. et ut canũt muſę gręcoꝝ ουδεν γλυκυτερον η. παν ειδεναι/ Q̃d ſignificat nil dulcius eẽ q̃ cũcta nouiſſe. hoĩes. n. natura ſcire deſiderãt/ĩſituſq; mortalibus ẽ amor cognitiõis/et ſitis q̃dã ĩexplebilis nõ tã magna q̃ noua diſcẽdi. Galenus ergo cũ eẽt/ut nemo nõ nouit/erudītiſſimus ac polyhiſtor. i. multiſcius rerũq; maxĩe ad medicinã ptinẽtiũ peculiariter curioſus/merito cõſtituit lẽnon ĩuiſere/ut q̃d didicerat ex mutis ut aiũt magiſtris/id pſens uideret/cõtẽplareturq; ſphragida hoc ẽ rubricã lẽniã ſigillatã. Cuius ĩ medicina mirabiles ſũt effect⁹/ Lemion phragis p lẽnia ſphragis mendoſe fere ſemp legit᷑ apud eundẽ. Occurrat fortaſſis hoc ĩ loco medicoꝝ caterua dicentiũ. Quid opus ẽ tã

Cã diſcẽdi peregriatiões

ſolerter tãq; curioſe uerba ĩ Galeno ꝑpendere? nã ſcire medicinã ſicuti leges ẽ nõ uerba tenere ſed uim ac poteſtatẽ: Preterea egrotus nõ tã diſertũ medicũ q̃rit q̃ ſalutarẽ / nec ut elegãtior ſit ĩ loq̃ndo q̃ medendo. ſcio nec ĩficior nõ tã elegãtiã uerboꝝ q̃ ſciẽtiã medicamẽtoꝝ ĩ medico eẽ ſpectãdã / ſcio ipſum Galenũ ſexcentis ĩ locis ꝓclamare ſe de uerbis nõ magnopere eſſe ſollicitũ / et medico rẽ curę eſſe oportere nõ noĩa. Sed uos iterrogo medici qui nõ eſtis Galeno cõparãdi / q nec ſententias excellentiſſimi ſcriptoris nec uerba ꝑcipitis: quomõ emplaſtra / malagmata / cerata / paſtillos. medicamẽta ſalubriter ꝯficietis? ſi res illas Ignoratis ex quibus cõficiant̃: ſi uerba non intelligitis / quibus res ipſę ſignificant̃ / quę rerum cauſa reperta ſunt. Veꝝ ſicut ĩdecorũ eſt iuriſcõſulto ius in quo uerſet̃ Ignorare: Ita medico turpe eſſe cenſemus ĩ rebus ad medicinã pertinẽtibus hallucinari. Et quia dicũt ad põdera rerum penetrandũ eẽ / non ad uerboꝝ amœnitates diuerſitandum / et ſanguinem ac medullã ſententiarũ eſſe introſpiciendã: omiſſa cute corticeq; uerborum / ego hercle nõ diſpicio quomodo ſanguis et medulla interior introſpici poſſit / niſi cutis et Cortex ante diligenter exploret̃. Nam qui e nuce nucleum eẽ uult frangit nucem. qui ex libris

Ad medicos.

Qui nucleũ eſſe

cesse est ut uerborum corticẽ ante perumpat/nec interiora pandunt᷑/ nisi exteriora ante patescant/ Et nulla profecto ars curiosius cautius uigilan/tius homini discenda tractãda emeditanda est/q̃ medicina. Quoniã nulla est periculosior: Siqdẽ in hac agit᷑ salus hominũ et uita/ Qua nihil est ꝑtiosius nihil mortalibus carius. adeo blanda ẽ spirandi uiuendiq; dulcedo. Suppudet scribere/ scribam tamen/utarq; aliena lingua ut omnẽ ef/fugiã criminationẽ. Medici/de malis loquor et impitis/ discũt/ut Plinii uerbis utar/periculis nostris/Et experimenta per mortes agũt. et ani/mas nostras negociantur. et cum nulla sit lex quę pũiat ĩscitiã capitalẽ/medico tãtũ hoĩnẽ oc/cidisse sũma ĩpunitas ẽ. Id aũt potissimũ euenit ex ignoratiõe reꝝ medicaꝝ/ Vñ fit ut idẽtidẽ po/tionẽ mortiferã ꝓpinẽt ꝓ salutifera: ut ꝓ cĩnabari/ quę fit ꝑmixto draconis et elephãti sãguĩe ĩ an/tidotis medicamẽtisq; utilissima/ utant᷑ minio: Cui cĩnabari ẽ nomẽ. Q đ uenenũ eẽ q̃s dubitat? Veꝝ ne uidear op9cẽsoriũ obiurgãdis medicoꝝ noxis intẽpestiue suscepisse/regrediar ad ĩstituti opis Executionẽ: quo mẽdę ex libris Galeni tol lunt᷑/tortuosa corrigũt᷑/obscura illuminãt᷑: qua ĩ mẽtiõe subit illud ex libro ꝓgnosticoꝝ Elãdea legi ꝓ hellada. i. gręciã/de qua Plinius/ab isthmi angustiis hellas ĩcipit a nostris gręcia appellata:

Expimẽta ꝑ mor/tes agũt.

Itē ypater ī eodē mēdose dicit̃ ꝑ yparos Ideſt cō ſul. et Euparcus urbis pro eparchus ideſt p̄fectus urbis.

Itē ī libro de partibꝫ medicę artis cirocomica ſępe noīat̃ ꝑ gerocomia. i. medicina ſenū, ſicut pedofica ꝑ pederotrophica. i. medicina et alimē/tis puerorū: Et pedotribus ꝑ pedotriues. Qui ē magiſter exercitatiōis et exercitator agilitatis in pueris, Cuius apud Ariſtotelē Plutarchū Iuliū Pollūcem ſcriptores omnis ē mētio: meminit et Plato ī libro de philoſophia, apud quem in Gorgia inquit Socrates, pedotriuis opus eſſe corpo/ra hoīum formoſa robuſtaqꝫ reddere. legimꝰ Ciceronē cū eēt ualitudinarius et cacoſtomachos dediſſe opā pedotriuę. atqꝫ ita corpus robuſtiꝰ fir miuſqꝫ feciſſe, ambulatio inqt ē opatio ſcelei, et particulę ī ſceleis ſūt. Expone ābulatio ē opatio crurū, et ī cruribꝫ ſūt particulę. Gręci enī τα σκελн. crura appellāt uocabulo notiſſimo. ſed hoc ī loco dictio ē neqꝫ uere gręca neqꝫ Romana, ſed plane adulterina atqꝫ abſurda: ſępe noīat epſima ſiriū cicronē. quę dictiōes neqꝫ hellēiſmon neqꝫ latinitatē bene redolēt, cū epſema et σειριοσ et ci/ceon legēdū ſit. ē aūt epſema gręco uocabulo id qđ noſtri ſapā uocāt: fit muſto uſqꝫ ad tertiā ptē

Pedotri/ues.

Plato.

Cacoſto/machos

Tullius

Epſema.

Sapa

[illegible]

xime attici σειριον quoq; appellát/de quo Dioſ/corides ſic refert. και ο καθεψομενου του γλευκους σειριοσ και εψημα καλουμενοσ. Ideſt decocto muſto fit ſirios/quod et epſema uocát. Prȩterea grȩci σειριον appellát decoctú ficoꝶ ſiccarú et ꝑpiguiú/qd i medẽdo habꝫ uí diſcutiẽdi et abſtergẽdi. Cyceon uero genus ẽ potióis/cui⁹ mẽtioné copioſá facit Homer⁹ í undecima Iliados Rhapſodia/ſcribẽs quẽadmodú puella noíe ecameda ꝑparauit potioné/quá ciceoné uocát/ Cui uinú pránıú caprinú caſeú una cú farina cádida cómiſcuit/atq; ita ꝑparatá Neſtori et Machaoni ſiti cófectis ꝓpinauit. Eáq; potióe oẽm ſitim peınit⁹ ſedauit. De cyceone ait Suidas. κυκεων τι ονομα εκ διαφορων μιγματων κιρναμενον. Cyceó ẽ potio ex diuerſis mixturis tẽperata. Apud eúdẽ ſȩpe leges/opú cyricú pperá ſcribi/ꝓ opon cyrenaicon/quo uocabulo ſignificat̃ laſer/q ẽ ſucus laſerpitii ſiue ſilphii magnificus í uſu medicamentiſq;/et ut auctor ẽ Plini⁹: Laſer e Silphió ꝓfluẽs íter eximia ẽ naturȩ dona núeratú. Ideo aút opos cyrenaicos appellat̃ qa í cyrenaica ꝓuincia clariſſimus ẽ. Dioſcorides οπον κυρηναικον noíat/cuius meminit et Palladius in tertio.

Cyceon.

Opos cyrenaicos.

In noínib⁹ arboꝶ frugú. oleꝶ. reꝶq; metallicaꝶ mẽdȩ ínumerȩ cóſpiciunt̃/et noía deprauata ac maculoſa ſcaturiũt/ad q̃ repurgáda op⁹ foret iuſto uolumíe. Q đ ſi uita ſuppeteret/et deus uotis ac fata ſubſcripſerít/ex nr̃a aliqñ officina fabrefactú

expoliriũq; pmet̃/una cũ appẽdicibꝰ ad legalẽ do ctrinã ptinẽtibꝰ: ut uno uolumĩe pſi3 medicię et iuris ciuilis ſciẽtię ſtudioſis. hoc. n. mihi ppe unũ ppoſitũ ẽ/hic/ſcopos/hoc ſignũ/ ut p uirili pte foueã ĩſtituãq; tirocinia adoleſcẽtuloꝝ: ut ĩ re lĩa/ria titubãtibꝰ fulcimẽta ſuppeditẽ/ut deniq; imi/tet Democritũ/quẽ nimio iuuãdi mõtaleſ ſtudio ĩterdũ plapſũ ferũt. malo. n. derrare nõ nũq̃/ et ĩci der̃ ĩ culpã ut ego ſẽtio ignoſcibilẽ/ q̃ diutino ſe/neſcer̃ ſilẽtio et funeſto ueterno torpeſcer̃. eqdẽ ex caſtris oratoriis ĩ medicoꝝ et iuriſcõſultoꝝ atq; phõꝝ caſtra ſubĩde me cõfero: nõ tñ ut trãſfuga ſed ut explorator. Nolo qdẽ eẽ medicꝰ ut Hippo crates/nõ tñ exps medicię/qua ſalus cõtinet̃. no/lo eẽ iuriſcõſultꝰ ut Scęuola/nõ tñ penitꝰ explo ſus a ꝯtubernio iuriſcõſultoꝝ: Nolo eẽ phũs ut Plato/nõ tñ oĩo alienꝰ a ſecta phõꝝ et ſchola. hęc aũt ſi penitꝰ ĩtroſpicer̃ nõ licet/ſaltẽ a limĩe ſalu/to/et ut celeberrimi ſcriptores dixere/ magnę rei q̃tulũcũq; poſſederis fuiſſe pticipẽ/nõ minima ẽ gloria/et ſatiꝰ ẽ plura ſtudioꝝ gña nouiſſe medio criter/ſi nõ poſſis unũ aliqd ĩſigniter. Sed ne ex/tra cãcellos ĩſtituti opis Euaget̃ oro/iã inhibẽdi ſt̃ remi/et uela cõplicãda ac portꝰ petẽdus. iã ex/trema manꝰ ĩponẽda opuſculo ẽ/ĩ quo uereor ne dũ ãphorã formar̃ ĩcipio/urceũ finxerĩ. Tu uero

A limine Saluto.

Plura me diocriter

pbat᷑ tuiq̨ similib⁹ bene ẽ: nulla fit operę ĩpẽsęq̨ iactura. pluris enĩ facio uni⁹ eruditi laudationẽ: q̃ sexcẽto℞ male litterato℞ uitupationẽ. De⁹ optimus Maxĩus te sospitẽ atq̨ florẽtẽ ĩ diuturna fęlicitate cõseruet. Viuas ualeasq̨ Beroaldi tui memor.

Eiusdem endecasyllabon ad Libellũ.

Sunt fratres tibi plurimi Libelle
Omnes legitimi probi pudici:
Quorum quisq̨ suos habet patronos
Claros Stemmate: nobilesq̨ censu.
Quorum pręsidio nihil timentes
Florent et uolitãt per eruditos:
Sed tu quem tibi uindicem libelle
Sacro de grege quem paras patronum?
Erasmum eligis? optio est beata.
Nam quis doctior hoc benigniorq̨?
Quis pręstantior elegantiorq̨?
Qui morum probitate perpolitus
Inter pontifices episcoposq̨
Instar sideris enitet decori.
I. iam curriculo ad tuum patronum
Quo sub uindice nec grauem Catonem
Narem aut Rhinoceroticam timebis.

FINIS.

Impressum Bononię p Benedictũ Bibliopolam Bononiẽsem. Anno Dñi. M. D V. Idibus Maii.